

V. İ. LENİN

EMPERYALİST
EKONOMİZM

MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ

V.İ. Lenin

Ekonomist Emperyalizm

Çeviren: Yurdakul Fincancı

SOL YAYINLARI

V.İ. Lenin

Ekonomist Emperyalizm

Çeviren: Yurdakul Fincancı

Sol Yayınları

V. İ. Lenin'in "*The Nascent Trend of Imperialist Economism*", "*Reply to P. Kievsky (Y. Piatakov)*" ve "*A Caricature of Marxism and Imperialist Economism*" (Collected Works, vol. 23, Progress Publishers, Moscow 1977) adlı yapıtlarını Yurdakul Fincancı İngilizcesinden dilimize çevirdi ve kitap, Fransızcasıyla ["A propos de la tendance naissante de l'économisme imperialiste", "Réponse à P. Kievski (I. Piatakov)" ve "Une caricature du marxisme et à propos de l'économisme imperialiste" (Oeuvres, tome 23, Editions Sociales, Paris - Editions du Progrès, Moscou 1977)] karşılaştırıldıktan sonra, Emperyalist Ekonomizm Marksizmin Bir Karikatürü adı ile, Sol Yayınları tarafından, Eylül 1991 (Birinci Baskı: Mart 1979) tarihinde, Ankara'da, Şahin Matbaası'nda bastırıldı.

ISBN 975-7399-05-5

Meritokrası'de birinci sürüm: Ekim 2014

İçindekiler

1.SAVAŞA VE "ATA TOPRAKLARININ SAVUNULMASI"NA KARŞI MARKSİST TUTUM

2. "YENİ ÇAĞI ANLAYIŞIMIZ"

3. EKONOMİK TAHLİL NEDİR?

4. NORVEÇ ÖRNEĞİ

5. "BİRCİLİK VE İKİCİLİK"

6. P. KIEVSKİ'NİN ORTAYA ATTIĞI VE ÇARPITTIĞI ÖTEKİ SİYASAL KONULAR

7. SONUÇ. ALEKSİNSKİ YÖNTEMLERİ

1.SAVAŞA VE "ATA TOPRAKLARININ SAVUNULMASI"NA KARŞI MARKSİST TUTUM

Kievski, bizim parti programımızın, yalnızca ulusal kaderi tayin hakkına ilişkin 9. maddesiyle "görüş birliğinde olmadığı"na hem kendisi inanmıştır, hem okurlarını inandırmak istemektedir. Kievski çok öfkelenmiş; demokrasi sorununda genel olarak marksizmin temel ilkelerinden uzaklaştığı, temel noktalarda marksizme "ihamet ettiği" (öfkeli tırnak işaretleri Kievski'nin) suçlamalarını reddetmeye çalışıyor. Ne var ki yazarımız, bir noktada, kendi iddiasında sınırlı görüş ayrılığını tartışmaya başladığı, kendi kanıtlarını, düşüncelerini, vb. ortaya koyduğu anda, marksizmden bütün bütün sapmakta olduğunu hemen gösterivermektedir. Yazısının (2. bölümündeki) b paragrafını alalım. Ata topraklarının savunulması şeklindeki "haince" sloganın, "oldukça [!!] mantıklı [!] bir biçimde, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı"ndan çıktığını söyleyerek yazarımız, "bu istek [yani ulusal kaderi tayin isteği] doğrudan doğruya [!!] sosyal-yurtseverliğe yolaçar" diye ilân ediyor. Onun görüşünce, kendi kaderini tayinin anlamı, "elde silah bu bağımsızlığı [Fransa'yla Belçika'nın bağımsızlığını] savunan Fransız ve Belçikalı sosyal-yurtseverlerin ihanetini onaylamaktır! Onlar 'kendi kaderini tayin' yandaşlarının yalnızca savunduğu şeyi yapıyorlar" ... "Ata topraklarının savunulması, bizim en kötü düşmanımızın silahlılığına aittir" ... "Bir insanın aynı zamanda nasıl hem ata topraklarının savunulmasına karşı, hem kendi kaderini tayin hakkından yana olabileceğini, hem ata topraklarından yana, hem ona karşı olabileceğini anlamayı kesinlikle reddederiz."

Kievski'nin sözleri bunlar. Anlaşılan, şimdiki savaşta ata topraklarının savunulması sloganına karşıt önerilerimizi kavrayamamış. Bu nedenle, önerilerimizde ortaya konan şeyin ne olduğunu bir kez daha anlatmak gerekiyor.

Partimizin 1915 martında Bern Konferansında,[24] "ata topraklarının savunulması sloganı hakkında" kabul ettiği karar şu sözlerle başlar: "Şimdiki savaş özünde ..."

Kararın şimdiki savaşla ilgili olduğu bundan daha açık söylenemezdi. "Özünde" sözcüğü de, görünüşle gerçeği, görünüşle özü, sözle eylemi birbirinden ayırma gereğini belirler. Bu savaşta ata topraklarının savunulmasına ilişkin bütün sözlerin amacı, sömürgelerin bölüşülmesi, yabancı toprakların yağmalanması, vb. için girişilen 1914-1916 emperyalist savaşını, yalancılık ederek, ulusal savaş gibi göstermektir. Görüşlerimizin en küçük şekilde bile olsa çarpıtılması olasılığını önlemek için, karara, özellikle (özellikle sözcüğü, yalnızca anlamına değil!) "1789'la 1871 arasında görülen", "gerçekten ulusal savaşlar" hakkında özel bir bölüm ekledik.

Karar, bu "gerçekten" ulusal olan savaşların "temeli"ni, "uzun bir ulusal kitle hareketinin, mutlakiyete ve feodalizme karşı bir savaşımın, ulusal baskının ortadan yok edilmesinin" oluşturduğunu belirtiyor. Görünüşe göre açık. Şimdiki emperyalist savaş, emperyalist çağın genel koşullarından doğuyor; bir raslantı sonucu, bir istisna, genel ve tipik olandan bir sapma değildir. Bu nedenle, ata topraklarının savunulmasından sözetmek, halkı aldatmaktır. Çünkü bu savaş ulusal bir savaş değildir. Gerçekten

ulusal olan bir savaşta "ata topraklarının savunulması" sözü aldatmaca değildir; biz de böyle bir savaşa karşı değiliz. Böyle (gerçekten ulusal) savaşlar, "özellikle" 1789-1871 arasında olmuştur. Bizim kararımız, bu savaşların şimdi de olası olduğunu tek sözle bile yadsımsızın, gerçekten ulusal olan bir savaşı, aldatıcı ulusal sloganlarla sarılıp sarmalanmış emperyalist bir savaştan nasıl ayırmamız gerektiğini anlatmaktadır. Bu ikisini birbirinden ayırmak için, özellikle, savaşın "temeli"ni, "uzun bir ulusal kitle hareketi süreci"nin, "ulusal baskının ortadan yok edilmesi"nin oluşturup oluşturmadığına bakmamız gerekir. "Barışseverliğe" ilişkin karar açıkça şöyle demektedir: "Sosyal-demokratlar, devrimci savaşların, yani emperyalist olmayan, fakat örneğin ["örneğin" sözcüğüne dikkat edin] 1789-1871 arasında olduğu gibi ulusal baskıyı ortadan kaldırmak amacıyla verilen savaşların olumlu yanını önemsemezlik edemezler ... " Bizim 1915 parti programımız 1789-1871 yılları arasında verilen ulusal savaşlar türünden savaşları bugün için de olası görmeseydi, bu tür savaşlardan sözeder ve bu savaşların olumlu yanını yadsımadığımızı söyler miydi? Elbette hayır. Lenin'le Zinovyev'in Sosyalizm ve Savaş adlı broşüründe parti kararları, herkesin anlayacağı bir dille açıklanmış ya da yorumlanmıştır. Broşür, 5. sayfasında, "sosyalistlerin, 'ata topraklarının savunulması' için verilen savaşları ya da 'savunma' savaşlarını", yalnız "yabancı baskısını yok etme" anlamında, "haklı, ilerici ve adil gördüklerini" açıkça belirtir. Broşür, Rusya'ya karşı İran "vb." örneğini anar ve şöyle der: "Bu savaşlar, ilk saldıran kim olursa olsun, haklı, savunma savaşlarıdır; herhangi bir sosyalist, ezen, köleci ve yağmacı "Büyük" Devletler karşısında ezilen, eşit görölmeyen ve bağımlı devletlere zaför diler."

Broşür, ağustos 1915'te yayınlanmıştır; Almanca ve Fransızca çevirileri vardır. Kievski, broşürün içindekileri tamı tamına biliyor. Ne o, ne başkası hiç bir zaman, hiç bir vesileyle, ata topraklarının savunulması sloganına ya da barışseverliğe ilişkin kararlara ya da bunların broşürdeki yorumlarına karşı durmuş değildir. Hiç bir zaman, bir kez bile! Bu nedenle şunu sormaya hakkımız var: Mart 1915'ten başlayarak, savaş konusunda partimizin görüşüne karşı koymadığı halde, şimdi ağustos 1916'da kendi kaderini tayin hakkında, yani sınırlı olduğu varsayılan bir noktaya ilişkin bir yazıda, genel konuyu anlamadığını hayret verici biçimde ortaya koyarsa, Kievski marksizmi anlayamamıştır dediğimiz zaman, kendisine iftira mi etmiş oluruz?

Kievski, ata topraklarının savunulması sloganının "haince" olduğunu söylüyor. Kendisine senet veririz ki, anlamını kavramaksızın, üzerinde düşünmeksizin bir sloganı papağan gibi yineleyen kişiler için, anlamını tahlil etmeksizin ezberleyen kişiler için her slogan "haince"dir ve her zaman öyle olacaktır.

Genel olarak, "ata topraklarının savunulması" ne demektir? İktisada, siyasete, vb. ilişkin bilimsel bir kavram mıdır? Hayır. Savaşı haklı göstermeyi amaçlayan, hayli çarpıtılmış geçerli bir deyiş, bazan basitçe, darkafalıca bir sözdür. Başka bir şey değil. Kesinlikle başka bir şey değil. "Haince" sözcüğü, darkafalının "ata topraklarını savunuyoruz" diye yalvarıp yakararak herhangi bir savaşı

haklı gösterebilmesinde sözkonusu olabilir; oysa darkafalının düzeyine inerek kendini alçaltmayan marksizm, belli bir savaşın ilerici sayılıp sayılmayacağını, demokrasinin gerekleriyle proletaryanın çıkarlarına hizmet edip etmediğini ve bu anlamda haklı, meşru, vb. olup olmadığını belirlemek amacıyla, her savaşın tarihsel bir tahlilden geçirilmesini gerektirir.

Ata topraklarının savunulması sloganı çoğu zaman, ne yaptığını kavramaksızın, savaşın darkafalıca haklı gösterilmesinden başka bir şey değildir; belli bir savaşın anlamını ve ne ifade ettiğini tahlil etme ve onu tarihsel perspektif içinde görme yeteneğine sahip olunmadığını ortaya koyar.

Marksizm bu tahlili yapar ve şöyle der: Eğer bir savaşın "özü", örneğin yabancı zulmüne son vermekse (ki özellikle 1789-1871 Avrupa'sının tipik özelliği idi) o zaman, ezilen devlet ya da ulus açısından böyle bir savaş ilericidir. Buna karşılık, eğer bir savaşın "özü" sömürgelerin yeniden bölüşülmesi, yağmanın paylaşılması, yabancı toprakların yağmalanmasıysa (1914-1916 savaşı böyledir), o zaman ata topraklarının savunulmasına ilişkin bütün sözler, "halkın aldatılmasından başka bir şey değildir".

Peki, bir savaşın "özü"nü nasıl tanımlayabilir, nasıl ortaya koyabiliriz? Savaş siyasetin devamıdır. Öyleyse savaş öncesinde güdülen siyaseti, savaşa yolaçan, savaşı ortaya çıkaran siyaseti incelememiz gerekir. Bu siyaset emperyalist bir siyasete, yani mali-sermayenin çıkarlarını güven altına almak, sömürgelerle yabancı ülkeleri soymak, ezmek amacını güdüyorsa, o zaman bu siyasetten doğan savaş emperyalisttir. Eğer güdülen siyaset ulusal kurtuluş siyasetiyse, yani ulusa zulmedilmesine karşı olan yığın hareketinin ifadesiyse, o zaman bu siyasetten doğan savaş, ulusal kurtuluş savaşıdır.

Darkafalı, savaşın, "siyasetin devamı" olduğunu kavramaz; savaşta nelerin tehlikede olduğunu, savaşı hangi sınıfın verdiğini, hangi siyasal amaçlarla verdiğini düşünmek üzere durmaksızın, "düşman bize saldırdı", "düşman ülkemizi istila etti" gibi kalıplarla yetinir. Kievski, Belçika Almanlar tarafından işgal edilmiştir, öyleyse kendi kaderini tayin hakkı yönünden "Belçikalı bağınaz sosyal-yurtseverler haklıdır" ya da Almanlar Fransa'nın bir parçasını işgal ettiler, öyleyse "sözkonusu olan şey Guesde'nin halkının (yabancı bir ulusun değil) bulunduğu bir toprak parçası olduğuna" göre, "Guesde tatmin edilebilir" diye ilan ettiği zaman, işte tam bir darkafalının düzeyine alçalmaktadır.

Darkafalı için önemli olan şey orduların nerede olduğu, o sırada kimin kazandığıdır. Marksist içinse önemli olan, o savaşta sözkonusu şeylerin ne olduğudur; o savaş sırasında ilkin ordulardan biri, sonra öteki bastırıyor olabilir.

Şimdiki savaş ne için yapılıyor? Bunun yanıtı (savaşan devletlerin savaştan onlarca yıl önce izledikleri siyasete dayandırılan) kararımızda verilmiştir. İngiltere, Fransa ve Rusya, ele geçirmiş oldukları sömürgeleri bırakmamak, Türkiye'yi soyabilmek, vb. için savaşıyorlar. Almanya o sömürgeleri devralmak, Türkiye'yi kendisi soyabilmek, vb. için savaşıyor. Almanların Paris'i ya da

St. Petersburg'u aldığını varsayalım. Böyle bir şey bugünkü savaşın yapısını değiştirir mi? Hiç bir şekilde değiştirmez. Almanların amacı —ve daha önemlisi, kazandıkları takdirde o amacı gerçekleştirecek olan siyaset— sömürgelere elkoymak, Türkiye üzerinde egemenlik kurmak, başka ulusların, örneğin Polonyalıların vb. oturdukları toprakları kendine katmaktır. Amaçları, Fransızları ya da Rusları, yabancı egemenliği altına sokmak değildir. Şimdiki savaşın gerçek özü, ulusal değil, emperyalisttir. Başka deyişle, savaş, taraflardan birinin, ötekinin sürdürmeye çalıştığı zulmü ortadan kaldırmak amacıyla verilen bir savaş değildir. Savaş, zulmeden iki grup arasında çapulun nasıl bölüşüleceği, Türkiye'yi ve öteki sömürgeleri kimin soyacağı konusunda, iki haydut arasında verilen bir savaştır.

Kısacası, emperyalist Büyük Devletler (yani bütün öteki devletleri ezen ve onları mali-sermayenin ağına düşüren, vb. devletler) arasında ya da Büyük Devletlerle ittifak halinde verilen savaş, emperyalist savaştır. 1914-1916 savaşı böyledir. Bu savaşta "ata topraklarının savunulması" bir aldatmacadır; savaşı haklı gösterme çabasıdır.

Emperyalist, yani zulmeden devletlere karşı ezilen (örneğin sömürge) ulusların savaşı, gerçekten ulusal bir savaştır. Böyle bir savaş bugün de olasıdır. Zulüm gören bir ulusun yabancı bir zalime karşı verdiği savaşta "ata topraklarının savunulması" bir aldatmaca değildir. Sosyalistler böyle bir savaşta "ata topraklarının savunulması"na karşı değildirler.

Ulusal kaderi tayin hakkı, ilhaka karşı tam ulusal bağımsızlık savaşımıyla, tam bağımsızlıkla aynı şeydir; sosyalistler —sosyalist olmaktan vazgeçmedikçe— hangi biçimde olursa olsun, başkaldırı olsun, savaş olsun, böyle bir savaşımı reddedemezler.

Kievski, Plehanov'a karşı çıktığını sanıyor: Kendi kaderini tayin hakkıyla ata topraklarının savunulması arasındaki bağıntıya işaret eden Plehanov'du! Kievski, bağıntının, gerçekten Plehanov'un anladığı türden bir bağıntı olduğuna inanmış. Ona inandığı için de, Kievski ürkmüş ve Plehanov'un vardığı sonuçlara varmamak için kendi kaderini tayin hakkını yadsımaya karar vermiş. ... Burada Plehanov'a beslenen büyük bir inanç ve büyük bir ürküntü görülüyor, ama Plehanov'un hatasının özü konusunda hiç bir düşünce izine raslanmıyor!

Sosyal-şovenistler, bu savaşı ulusal bir savaş gibi gösterebilmek için kendi kaderini tayin hakkına sınırlar. Onlarla savaşmanın tek doğru yolu vardır: Savaşın, ulusları kurtarmak için değil, ama daha çok sayıda ulusu, büyük soygunculardan hangisinin ezeceğini kararlaştırmak için verildiğini göstermeliyiz. Gerçekten ulusal kurtuluş için verilen savaşları yadsımak, marksizmin belki de en kötü karikatürünü ortaya koymak demektir. Plehanov ve Fransız sosyal-şovenistleri, Alman monarşisine karşı "savunuyu" haklı göstermek için, durup dinlenmeksizin Fransa'daki cumhuriyetten söz ediyorlar. Eğer Kievski'nin mantık çizgisini izlersek, cumhuriyete ya da gerçekten cumhuriyeti korumak amacıyla verilen bir savaşa karşı durmamız gerekir!! Alman sosyal-şovenistleri, çarlığa karşı "savunma"yı haklı göstermek için, kendi ülkelerinde genel oyun ve zorunlu ilköğretimin varlığına

dikkati çekiyorlar. Eğer Klevski'nin mantık çizgisini izlersek, ya genel oya ve zorunlu ilköğretime ya da siyasal özgürlüğü yok etme çabalarına karşı o özgürlüğü gerçekten korumak üzere verilen bir savaşa karşı durmamız gerekir!

1914-1916 savaşına kadar Karl Kautsky bir marksistti; bellibaşlı yazıları ve konuşmaları, her zaman marksizmin modeli olarak kalacaktır. Kautsky, 26 Ağustos 1910'da Die Neue Zeit'ta[25] kapının eşiğindeki savaş için şöyle yazmıştı:

"Almanya ile İngiltere arasındaki bir savaşta dava demokrasi değil, dünyaya egemenlik, yani dünyanın sömürülmesi davasıdır. Bu, sosyal-demokratların, kendi uluslarını sömürenlerin yanında yer alabilecekleri bir dava değildir" (Neue Zeit, 28. Jahrg., Bd. 2, s. 776).

İşte size mükemmel marksist bir formül, bizimkiyle tamamen uyuşan ve marksizmden sosyal-sovenizmi savunmaya kayan bugünkü Kautsky'yi açıkça ortaya koyan bir formül. Bu formül, (ki bu formüle daha sonra başka yazılarda yeniden döneceğiz) savaşa karşı marksist tutumun temelindeki ilkeleri açıkça ortaya koyan bir formüldür. Savaş, siyasetin devamıdır. Bundan şu çıkar: Bir kez demokrasi için savaşım başlayınca, demokrasi için savaş olasıdır. Ulusal kaderi tayin hakkı, demokratik bir istek olmaktan başka bir şey değildir; ilke olarak, öteki demokratik isteklerden farklı değildir. Kısaca söylemek gerekirse, "dünya egemenliği emperyalist siyasetin özüdür; emperyalist savaş, o siyasetin devamıdır. Demokratik bir savaşta "ata topraklarının savunulması"nın yadsınması, yani böyle bir savaşa katılmanın yadsınması, marksizmle hiç bir ortak yanı olmayan bir saçmalaktır. "Ata topraklarının savunulması" kavramını emperyalist savaşa uygulayarak onu süsleyip-püslemek, yani emperyalist savaşı, demokratik bir savaş gibi göstermek, işçileri aldatmak ve gerici burjuvazinin yanında yer almaktır.

2. "YENİ ÇAĞI ANLAYIŞIMIZ"

Başlık Kievski'ye ait. Kievski, durup dinlenmeksizin "yeni bir çağ"dan sözediyor; ama ne yazık ki, burada da savları hatalıdır.

Bizim parti kararlarımız, şimdiki savaşın, emperyalist çağın genel koşullarından kaynaklandığını söyler. Biz, "çağ"la "şimdiki savaş" arasındaki ilişkinin doğru, marksist bir tanımını veriyoruz: Marksizm, her savaşın ayrı ayrı somut bir değerlendirmesinin yapılmasını gerektirir. Emperyalist bir savaşın, yani siyasal sonuçları bakımından tamamen gerici ve anti-demokratik olan bir savaşın, kaçınılmaz olarak, neden, 1789-1871 yılları arasında, çoğu demokrasi savaşımına önderlik eden Büyük Devletler arasında patlak verdiğini, verebildiğini anlamak için, emperyalist çağın genel koşullarını, yani ileri ülkelerde kapitalizmin emperyalizme dönüşmesini anlamalıyız.

Kievski, "çağ"la "şimdiki savaş" arasındaki ilişkiyi açıkça çarpıtmıştır. Onun mantıkına göre, sorunu somut olarak düşünmek, "çağ"ı incelemek demektir. Yanıldığı nokta da budur.

1789-1871 dönemi Avrupa açısından özel bir önem taşıyordu. Bu yadsınamaz. O dönemin genel koşullarını anlamadıkça, özellikle o döneme özgü ulusal kurtuluş savaşlarından birini bile anlayamayız. Bu, o dönemdeki bütün savaşların, ulusal kurtuluş savaşları demek olduğu anlamını mı taşır? Kuşkusuz hayır. Böyle bir görüş taşımak, işi saçmalığa vardırmaq demektir, her bir savaşı somut bir tahlilden geçirmek yerine gülünç bir kalıba başvurmak demektir. 1789-1871 döneminde de sömürge savaşları vardı, birçok ulusu ezen gerici imparatorluklar arasında savaşlar vardı.

İleri Avrupa (ve Amerika) kapitalizmi, yeni bir emperyalizm çağına girdi. Şimdi bundan, artık yalnızca emperyalist savaşlar olasıdır sonucu mu çıkar? Böyle bir sav saçma olur; belli bir dönemde olası çeşitli görüngülerin (phenomena) bütünü içinden belli, somut bir görüngüyü ayırdetmekte yetersiz kalındığını ortaya koyar. Bir çağa, tipik olan ve olmayan, küçüklü-büyükü, bazısı ileri bazısı geri ülkelere özgü çeşitli görüngülerin ve savaşların toplamını içerdiği için çağ denir. Kievski'nin yaptığı gibi, "çağ" hakkında genel sözlere bağlanarak, bu somut sorunları bir yana koymak, "çağ" kavramının kendisini kötüye kullanmaktır. Bunu tanıtlamak üzere, birçok örnekten yalnızca birini anacağız. Ama ondan önce, hatalı olduğu apaçık ortada bulunan bu önermeyi, bir Solcular grubunun, Alman Enternasyonal grubunun,[26] Bern Yönetim Kurulu Bülteni'nin 3. sayısında (29 Şubat 1916'da) yayınlanan tezlerinin 5. maddesinde şöyle ortaya attığı belirtilmelidir: "Bu gemi azıya almış emperyalizm çağında artık ulusal savaşlar olasılığı sözkonusu değildir." Bu ifadeyi Sbornik Sotsial-Demokrat'da tahlil ettik. Burada belirtmemiz gereken tek şey şu: Bu teorik önermeyi, (bizim, Bern Yönetim Kurulunun, uzatılmış toplantılarında 1916 ilkyazında karşı çıktığımız önermeyi), enternasyonalist hareketi izlemiş olan herkes çoktan beri biliyor, ama bir tek grup bile o önermeyi yinelememiş, kabul etmemiştir. Üstelik, Kievski'nin, ağustos 1916'da yazdığı yazıda, bu önerme ya da benzer bir önerme doğrultusunda tek sözcüğe raslanmıyor.

Bunun, şu nedenle belirtilmesi gerekli: Eğer bu önerme ya da benzeri teorik bir önerme ortaya atılsaydı, o zaman teorik ayrılıklardan söz edebiliriz. Ama böyle bir önerme ortaya atılmadığına göre söylemek zorundayız ki, karşıkarşıya olduğumuz şey, "çağ" kavramının değişik bir yorumu, ya da teorik ayrılık değil, ama yalnızca dikkatsizce söylenmiş bir söz, yalnızca "çağ" sözcüğünün kötüye kullanılmasıdır.

İşte bir örnek. Kievski yazısına şu soruyla başlıyor: "Bu [kendi kaderini tayin] Merih'te bedavadan 10.000 akrılık bir toprak alma hakkıyla bir değil midir? Soru, ancak en somut biçimde, yalnızca bugünkü çağın yapısı çerçevesinde yanıtlanabilir. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, ulusal devletlerin kuruluş çağında, üretici güçlerin, o zamanki düzeyinde geliştirilmesinin en iyi biçimi olarak başka bir şeydir, şimdi bu biçimin, yani ulusal devletin, üretici güçlerin gelişmesini engellediği bugün, tamamen başka bir şeydir. Kapitalizmin ve ulusal devletin kuruluş çağıyla, ulusal devletin çöküşü çağı ve kapitalizmin kendisinin çöküşünün hemen öncesindeki dönemi geniş bir zaman aralığı ayırmaktadır. Sorunları zamandan ve yerden soyutlayarak 'genel olarak' tartışmak, bir marksiste yaraşmaz."

Burada, "emperyalist çağ" kavramının karikatürleştirilmesi örneğiyle karşıkarşıyayız. Bu karikatürle savaşılmalıdır, yeni ve önemli bir kavramdır! Ulusal devletler ayakbağı haline gelmiştir falan derken neyi kastediyoruz? Kapitalist ülkeleri ve hepsinin ötesinde, bugünkü savaşın emperyalist bir savaş haline gelmesine o savaşa katılmalarıyla yolaçan Almanya, Fransa ve İngiltere'yi kastediyoruz. Şimdiye dek, özellikle 1789-1871 arasında insanlığın öncüsü olan bu ülkelerde, ulusal devletler kurma süreci tamamlanmıştır. Bu ülkelerde ulusal hareket artık geri gelmeyecek olan bir geçmişe aittir, bu hareketi canlandırmaya çalışmak saçma, gerici bir ütopya olur. Fransız, İngiliz, Alman ulusal hareketi çok uzun süre önce tamamlanmıştır. Bu ülkelerde tarihin bundan sonraki adımı farklıdır: Kurtulmuş uluslar, baskıcı uluslar haline, emperyalist yağmacı uluslara, "kapitalizmin çöküşü arifesi"nden geçmekte olan uluslara dönüşmüşlerdir.

Peki ya öteki uluslar?

Kievski, ezberlenmiş bir kural gibi, marksistlerin sorunlara "somut bir tutumla" yanaşmaları gerektiğini yineliyor, ama bunu kendisi uygulamıyor. Buna karşılık, biz, tezlerimizde, hesaplı-kitaplı, somut yaklaşımın ömeğini verdik. Kievski, herhangi bir hata buldu mu bilmem, ama bizim hatamızı göstermedi.

Bizim tezlerimiz (6. madde), kendi kaderini tayin hakkı üzerinde dururken, somut bir tutum içinde olabilmek için, en azından üç değişik tür ülkenin birbirinden ayrılması gerektiğini belirtir. (Genel tezlerde her bir değişik ülkeyi tartışmak olanaksızdır.) Birinci tür: Batı Avrupa'nın (ve Amerika'nın) ileri ülkeleri. Buralarda ulusal hareket geçmişin malıdır. İkinci tür: Doğu Avrupa. Buralarda ulusal hareket bugününün olayıdır. Üçüncü tür: Yarı-sömürgeler ve sömürgeler. Buralarda ulusal hareket,

daha çok geleceğin olayıdır. Bu doğru mu değil mi? Kievski'nin eleştirisini yöneltmesi gereken nokta budur. Ama o, teorik sorunların özünü görmez. Bizim tezlerimizin yukarıda anılan önermesini (madde 6) çürütmedikçe —üstelik bu doğru olduğu için de çürütemez— Kievski, "çağ" hakkındaki yazılarını, durup dinlenmeden kılıcını şakırdatan, ama hiç hamle yapmayan bir kişiyi andıracağını görememektedir.

Kievski, yazısının sonunda, "V. İlyin'in görüşünün tersine" diyor, "batı [!] ülkelerinin çoğunluğu [!] için ulusal sorunun çözümlenmiş olduğunu kabul etmiyoruz ... "

Demek ki, Fransızların, İspanyolların, İngilizlerin, Hollandalıların, Almanların ve İtalyanların ulusal hareketleri 17., 18., 19., yüzyıllarda ya da daha önce tamamlanmamıştır, öyle mi? Yazısının başında, ulusal hareketin üstelik yalnızca ileri batı ülkelerinde değil, genel olarak tamamlandığı görünümünü vermek için, "emperyalizm çağı" kavramı çarpıtılmıştı. Aynı yazının sonunda "ulusal sorun"un hem de batı ülkelerinde "tamamlanmadığı" ilan ediliyor!! Bu, işleri yüzüne-gözüne bulaştırmak değil midir? Batı ülkelerinde ulusal hareket, uzak geçmişin malıdır. İngiltere'de, Fransa'da, Almanya'da, vb. "ata toprakları" ölü bir sözdür; tarihsel rolünü tamamlamıştır, yani ulusal hareket buralarda ilerici herhangi bir şey ortaya çıkaramaz, yeni yığınları yeni bir iktisadi ve siyasal yaşama yüceltecek herhangi bir şey ortaya koyamaz. Buralarda tarihin bundan sonraki adımı, feodalizmden ya da ataerki zulümden (savagery) ulusal ilerlemeye, olgun, siyasal yönden özgür bir ata toprağına dönüşüm değil, ama ömrünü doldurmuş olan "ata toprağı" olma durumundan, kapitalist açıdan fazlasıyla olgunlaşmış olmaktan, sosyalizme dönüşümdür.

Doğu Avrupa'daysa durum farklıdır. Örneğin Ukraynalılarla Beyaz Ruslar sözkonusu olduğu zaman, oralarda ulusal hareketin henüz tamamlanmadığını, yığınlarda kendi ana dillerinden ve yazınlarından tam olarak yararlanma (ve bu kapitalizmin tam gelişmesinin ve değişimin, son köylü ailesine kadar uzanmasının mutlak koşuludur ve kapitalizmle birlikte oluşan bir şeydir) düşüncesinin daha hâlâ oluşmakta olduğunu hiç kimse yadsımaz, ancak Merihli bir hayalperest yadsıyabilir. Oralarda "ata toprağı" sözcüğü henüz tarihsel olarak ölü bir sözcük değildir. Oralarda "ata topraklarının savunulması" henüz demokrasinin, ana dilin, baskıcı uluslara karşı, ortaçağ anlayışına karşı özgürlüğün savunulması olabilir. Buna karşılık İngilizler, Fransızlar, Almanlar ve İtalyanlar, şimdiki savaşta ata topraklarını savunmaktan sözettikleri zaman yalan söylüyorlar. Çünkü gerçekte savundukları şey ana dilleri değildir, ulusal gelişme hakları değildir, ama köleci devletler olarak haklarıdır, sömürgeleridir, kendi mali-sermayelerinin yabancı ülkelerdeki "etki alanları"dır, vb. Yarı-sömürgelerle sömürgelerde ise ulusal hareket, tarihsel olarak, henüz Doğu Avrupa'dakinden de yenidir.

"İleri ülkeler" ve emperyalist çağ sözleri ne ifade ediyor? Rusya'nın "özel" durumu (Kievski'nin yazısının ikinci bölümündeki paragraf başlığı) nerede yatıyor ve neden yalnızca Rusya değil? Ulusal kurtuluş hareketi nerede sahte bir sözdür, nerede canlı ve ilerici bir gerçektir? Kievski bu noktaların

hiç birini anlamadığını gösteriyor.

3. EKONOMİK TAHLİL NEDİR?

Kendi kaderini tayin hakkına karşı olanların bütün yazılarındaki temel nokta, bu hakkın kapitalizm ve emperyalizmde genel olarak "erişilemez" bir şey olduğu savıdır. "Erişilemez" sözcüğü çoğu zaman, birbirinden çok farklı anlamlarda ve yanlış bir tanımlamayla kullanılmaktadır. Tezlerimizde, teorik herhangi bir tartışma için önemli olan bir nokta üzerinde, "erişilemez" derken neyin kastedildiğinin izahı üzerinde ısrar etmemizin nedeni budur. Bununla yetinmedik. Böyle bir açıklamayı yapmaya çalıştık. Emperyalizmde bütün demokratik istemler, siyasi bakımından elde edilmelerinin zor oluşu ya da bir dizi devrimlere başvurmaksızın elde edilemeyeşleri anlamında "erişilemez" istemlerdir. Ne var ki, kendi kaderini tayin hakkının ekonomik anlamda erişilemez olduğunda ısrar etmek büyük ölçüde yanlıştır.

Bizim savımız bu. Teorik ayrılığımızın ana dayanak noktası bu. Ciddi herhangi bir tartışmada, karşıtlarımızın bu soruna gereken dikkati göstermeleri gerekirdi.

Oysa bakın Kievski sorunu nasıl ele alıyor. Erişilemezliği, siyasi olarak "erişilmesi güçtür" anlamında kesinlikle reddediyor; ekonomik bakımdan erişilemezlik anlamında dolaysız bir yanıt veriyor.

Kievski, "bu, emperyalizmde kendi kaderini tayin hakkının, tıpkı meta üretiminde emeğin karşılığının (labour money) elde edilememesi gibi, elde edilemez bir şey olduğu anlamına mı gelir?" diye soruyor ve yanıtlıyor: "Evet tam o anlama gelir. Çünkü bizim tartıştığımız şey, iki toplumsal kategori, yani 'emperyalizm' ve 'ulusların kendi kaderini tayin hakkı' kategorileri arasındaki mantık çelişkisidir, tıpkı öteki iki kategori, yani emeğin karşılığı ve meta üretimi arasındaki mantık çelişkisi gibi.

Emperyalizm, kendi kaderini tayin hakkının yadsınmasıdır, hiç bir sihirbaz bu ikisini uzlaştıramaz." Kievski'nin bize savurduğu "sihirbaz" öfkeli sözcüğü ne kadar ürkütücü olursa olsun, biz gene de onun, ekonomik tahlilin ne anlama geldiğini anlamadığını söylemek zorundayız. Ne ekonomik, ne siyasi tahlilde —kuşkusuz ortada doğru-dürüst bir mantıklı düşünce varsa— "mantık çelişkisi"nin olmaması gerekir. Öyleyse, tartıştığımız şey siyasi bir tahlil değil, fakat ekonomik bir tahlilken, genel bir "mantık çelişkisi"ne sığınmanın konuyla hiç bir ilgisi yoktur. Hem ekonomik, hem siyasi görüngüler "toplumsal kategoriler" içinde yer alır. Dolayısıyla daha en başında, Kievski "Evet tam o anlama gelir" (yani kendi kaderini tayin hakkı, meta üretiminde emeğin karşılığının elde edilemez oluşu kadar elde edilemez bir şeydir) gibi doğrudan ve kesin bir yanıt vererek, herhangi bir ekonomik tahlil ortaya koymaksızın, tüm sorunu bir yana atmak için çırpınmaktadır.

Meta üretiminde emeğin karşılığının elde edilmesi olanaksızlığını nasıl kanıtlarız? Ekonomik tahlil yoluyla. Ekonomik bir tahlil, bütün öteki tahliller gibi, "mantık çelişkileri"ni dışarda tutar, ekonomik kategorileri ve yalnızca ekonomik kategorileri (genel olarak "toplumsal kategoriler"i değil) dikkate alır ve onlardan hareket ederek emeğin karşılığının elde edilemezliği sonucuna varır. Kapital'in

birinci bölümünde politikadan, politik biçimlerden ya da "toplumsal kategoriler"den bir kez bile sözedilmemiştir: Tahlil yalnızca ekonomik görüngülere, meta değişimine, onun gelişimine özgü tutulmuştur. Ekonomik tahlil, — söylemenin gereği bile yok, "mantıklı" savlar aracılığıyla meta üretiminde emeğin karşılığının elde edilemez bir şey olduğunu ortaya koyar.

Kievski ise, ekonomik tahlile benzer bir şeye bile başvurma çabası göstermiyor! Yazısının ilk paragrafının ilk tümcesinde açıkça görüldüğü gibi, emperyalizmin ekonomik özünü, onun siyasal eğilimleriyle karıştırıyor. İşte o tümcesi:

"Sanayi sermayesi, kapitalist-öncesi üretimle tefeci-tüccar sermayesinin bireşimidir (synthesis). Tefeci sermayesi sanayi sermayesinin hizmetkârı haline gelir. Daha sonra kapitalizm, sermayenin değişik biçimlerini hükmü altına alır ve buradan onun en yüksek, birleşik türü, mali-sermaye ortaya çıkar. Bu nedenle tüm çağa, mali-sermaye çağı denebilir; ona denk düşen dış siyaset sistemi emperyalizmdir."

Ekonomik yönden bu tanımlama kesinlikle değersizdir: Doğru-dürüst ekonomik kategoriler yerine yalnızca bir sürü laf. Ne var ki, şimdi bu nokta üzerinde durma olanağı yok. Önemli olanı şu: Kievski emperyalizmi "dış siyaset sistemi" olarak ilân ediyor.

Her şeyden önce bu, özünde, Kautsky'nin yanlış fikrinin yanlış biçimde yinelenmesidir.

İkincisi, bu, emperyalizmin tamamen siyasal ve yalnızca siyasal bir tanımıdır. Emperyalizmi bir "politika sistemi" olarak tanımlamak suretiyle, Kievski, meta üretiminde emeğin karşılığının elde edilemez "oluşu gibi" emperyalizmde de kendi kaderini tayin hakkının elde edilemez" yani ekonomik bakımdan elde edilemez oluşundan sözederken vaadettiği ekonomik bir tahlili yapmaktan kaçınmak istiyor.

Sol'la tartışmasında Kautsky, emperyalizmin "yalnızca bir dış siyaset sistemi" (yani ilhak) olduğunu ve kapitalizmin gelişmesinde belli bir ekonomik aşamayı ya da erişilen düzeyi emperyalizm diye tanımlamanın yanlış olduğunu ilân ediyordu.

Kautsky hatalıdır. Kuşkusuz, sözcükler üzerinde tartışmak yersizdir. Emperyalizm "sözcüğü"nün bu anlamda ya da başka bir anlamda kullanılmasını yasaklayamazsınız. Ama bir tartışma yürütmek istiyorsanız, terimlerinizi doğruca tanımlamalısınız.

Ekonomik açıdan emperyalizm (ya da mali-sermaye "çağı" — sözcükler önemli değil) kapitalizmin gelişmesindeki en yüksek aşamadır, üretimin çok büyük ve engin boyutlara ulaşmasıyla serbest rekabetin yerini tekele bıraktığı aşamadır. Emperyalizmin ekonomik özü budur. Tekel kendini, tröstlerde, birliklerde (syndicates), vb., dev bankaların mutlak kudretinde (omnipotence), hammadde kaynaklarının kapatılmasında, vb., banka sermayesinin birikiminde, vb. ortaya koyar. Her şey ekonomik tekele dayanır.

Bu yeni ekonominin, tekelci kapitalizmin (emperyalizm tekelci kapitalizmdir) siyasal üstyapısı, demokrasiden siyasal gericiliğe değişimdir. Demokrasi serbest rekabete tekabül eder. Siyasal

gericilik tekele tekabül eder. Rudolf Hilferding, Finance Capital'inde gayet haklı olarak "mali-sermaye, özgürlük için değil, egemenlik için çabalar" der'

Dış politikayı iç politikanın karşılığı gibi göstermek bir yana, "dış politika"yı genel olarak politikadan çekip ayırmak esas itibarıyla yanlıştır, marksist ve bilimsel değildir. Gerek dış politikada, gerek iç politikada emperyalizm demokrasiyi ihlâl etme çabasıdadır, gericiliğe yöneliktir. Bu anlamda emperyalizm, genel olarak demokrasinin, yalnızca onun istemlerinden birinin, yani ulusların kendi kaderlerini tayin isteminin değil, her türlü demokrasinin sugötürmez biçimde, "yadsınması"dır.

Genel olarak demokrasinin "yadsınması" oluşundan ötürü emperyalizm, aynı zamanda ulusal sorunda da (yani ulusal kaderi tayinde de) demokrasinin "yadsınması"dır: demokrasiyi ihlal etmenin yollarını arar. Emperyalizmde, demokrasinin gerçekleştirilmesi (tekelci kapitalizm öncesiyle karşılaştırıldığı zaman) tıpkı cumhuriyetin, milis gücünün, görevlilerin halk tarafından seçilmesinin, vb. gerçekleştirilmesinde olduğu gibi aynı anlamda ve aynı ölçüde daha zordur. Demokrasinin "ekonomik bakımdan" elde edilemezliğinden sözedilemez.

Belki de Kievski'yi yanıltan şey (genel olarak, ekonomik tahlilin gereklerini kavrayış eksikliğinin yanısıra) darkafalının, toprak ilhaklarını (yani yabancı topraklara, ora halkının arzusuna karşın elkonmasını, yani kendi kaderini tayin hakkının ihlalini) mali-sermayenin daha geniş ekonomik bir toprağa "yayılması"yla (genişlemeyle) bir tutmasıdır.

Ne var ki teorik sorunlara, darkafalı kavramlarla yaklaşılması gerekir.

Ekonomik yönden emperyalizm tekelci kapitalizmdir. Tam tekele ulaşmak için, yalnızca (belli bir devletin) iç pazarında değil, ama aynı zamanda dış pazarlarda, tüm dünyada her türlü rekabet safdışı edilmiş olmalıdır. "Mali-sermaye çağında" yabancı bir ülkede rekabetin safdışı edilmesi ekonomik bakımdan olanaklı mıdır? Elbette olanaklıdır. Bu, rakibin mali bakımdan bağımlı hale getirilmesiyle, hammadde kaynaklarının ve sonunda bütün işletmelerinin ele geçirilmesiyle yapılır.

Amerikan tröstleri, emperyalizm ya da tekelci kapitalizm ekonomisinin en üst ifadesidir. Bunlar, hasımları safdışı bırakmak içiri yalnızca ekonomik araçlara başvurmakla yetinmezler, sürekli olarak siyasal, hatta suç sayılan yöntemlere başvururlar. Ne var ki, tröstlerin, salt ekonomik yöntemlerle kendi tekellerini kuramayacaklarına inanmak çok büyük bir hata olur. Gerçek, bunun "elde edilirliliği"ni gösteren birçok kanıt saklıyor: Tröstler, hasımlarının kredisini bankalar aracılığıyla baltalarlar (tröstlerin sahipleri, hisse senetlerini satın alarak, bankaların sahipleri haline gelirler); hammadde elde etmelerini baltalarlar (tröstlerin sahipleri, hisse senetlerini satın alarak demiryollarının sahipleri haline gelirler); belli bir süre için tröstler maliyetin altında satış yaparlar, bir rakibi yıkmak ve sonra onun işletmelerini, hammadde kaynaklarını (madenler, toprak, vb.) satın almak üzere milyonlar harcarlar.

İşte size, tröstlerin gücünün ve genişlemesinin salt ekonomik bir tahlili. İşte size, genişlemenin salt ekonomik yolu: fabrikaların ve işletmelerin, hammadde kaynaklarının kapatılması.

Bir ülkenin büyük mali-sermayesi, bir başka ülkedeki, siyasal bakımdan bağımsız olan bir ülkedeki rakiplerini her zaman kapatabilir ve sürekli olarak böyle yapmaktadır. Ekonomik bakımdan bu tam olarak gerçekleştirilebilir. Siyasal ilhaka başvurmaksızın ekonomik "ilhak" tam olarak "gerçekleştirilebilir" ve bu yola geniş ölçüde başvurulmaktadır. Emperyalizme ilişkin yazında sık sık, örneğin Arjantin'in işin aslında Britanya'nın bir "ticaret sömürgesi" olduğuna, ya da Portekiz'in, işin aslında, Britanya'nın "vasal"ı olduğuna vb. ilişkin ifadeler raslarsınız. Gerçekten de böyledir: Britanya bankalarına ekonomik bağımlılık, Britanya'ya borçlu olma, demiryollarını, madenleri, toprağı, vb. Britanya'nın ele geçirmiş olması, siyasal bağımsızlıklarını ihlal etmeksizin bu ülkeleri Britanya'nın kendine "ilhak etmesi"ni mümkün kılar.

Ulusların kendi kaderini tayin hakkı, siyasal bağımsızlık demektir. Emperyalizm böyle bir bağımsızlığı yıkmak ister, çünkü siyasal ilhak çoğu zaman ekonomik ilhakı daha kolaylaştırır, daha ucuzlatır (yetkililere rüşvet vermek, ayrıcalıklar koparmak, lehte yasalar çıkarttırmak, vb. daha kolaydır), daha rahat hale getirir, daha az güçlük çıkarır — tıpkı emperyalizmin, genel olarak demokrasi yerine oligarşiyi koymanın yollarını araması gibi. Ama emperyalizmde kendi kaderini tayinin ekonomik bakımdan "elde edilemezliği"nden söz etmek tepeden tırnağa saçmadır.

Kievski teorik güçlüklerden, Almandada "burschikose" gevezeliği denen, yani (doğal olarak) öğrencilerin içki alemlerinde duyulan basit, ham sözlerle, çok basit ve yüzeysel bir kaçamakla sıyrılıyor. İşte bir örnek: "Genel oy" diye yazıyor Kievski, "sekiz saatlik işgünü ve hatta cumhuriyet, her ne kadar emperyalizm bunları gülümsemeye karşılamazsa [!!] ve bu nedenle elde edilmeleri çok güçse de, bütün bunlar emperyalizmle mantıklı olarak uzlaşabilir şeylerdir."

Emperyalizmin cumhuriyeti "gülümsemeye karşılamadığı" —hafifmeşrep bir söz, bazan bilimsel bir polemige renk katabilir— yollu burschikose ifadelerine, ciddi bir sorundaki bu polemikte, ayrıca sözkonusu kavramın ekonomik ve siyasal bir tahlili de yapılırsa, hiç bir itirazımız yoktur. Ne var ki, Kievski'de burschikose gevezeliği böyle bir tahlilin görevini yükleniyor ya da tahlil yokluğunu gizlemeye yarıyor.

"Emperyalizm cumhuriyeti gülümsemeye karşılamaz" demek ne demektir? Neden?

Cumhuriyet, kapitalist toplumun siyasal üstyapısının olası biçimlerinden biridir, üstelik bugünkü koşullar altında en demokratik biçimdir. Emperyalizmin cumhuriyeti "gülümsemeye" karşılamadığını söylemek, emperyalizmle demokrasi arasında bir çelişki olduğunu söylemek demektir. Kievski bu sonucu "gülümsemeye" karşılamayabilir, hatta "gülümsemeye karşılamaktan çok uzak" olabilir. Ama gene de bu sonuç çürütülemez.

Devam edelim. Emperyalizmle demokrasi arasındaki bu çelişkinin yapısı nedir? Bu mantıklı bir

çelişki midir, yoksa mantıksız bir çelişki mi? Kievski "mantıklı" sözcüğünü durup düşünmeksizin kullanmıştır; bu nedenle de bu sorunda, o sözcüğün, tartışmaya girdiği sorunun kendisini (hem okurun hem yazarın gözünden ve aklından) gizlemeye yaradığına dikkat bile etmemiştir. Tartışma konusu sorun, ekonominin politikayla ilişkisidir: Emperyalizmin ekonomik koşullarının ve ekonomik içeriğinin belli bir siyasal biçimle ilişkisi. İnsanlar arasındaki tartışmada ortaya çıkan her "çelişki"nin bir mantık çelişkisi olduğunu söylemek totolojiden başka bir şey değildir. Kievski bu totolojinin yardımıyla sorunun özünden kaçıyor: Bu, (1) iki ekonomik görüngü ya da önerme arasındaki "mantık" çelişkisi midir?; (2) yoksa siyasal iki görüngü veya önerme arasındaki "mantık" çelişkisi mi?; (3) ya da ekonomik ve siyasal görüngüler ve önermeler arasındaki bir "mantık" çelişkisi mi?

Şu ya da bu siyasal biçim çerçevesinde ekonomik elde edilemezliği ya da elde edilebilirliği tartıştığımıza göre, işin canalıcı noktası buradadır.

Kievski, işin bu canalıcı noktasından kaçmasaydı, emperyalizmle cumhuriyet arasındaki çelişkinin, yakın zamanlar kapitalizminin (yani tekelci kapitalizmin) ekonomisiyle, genel olarak siyasal demokrasi arasındaki çelişki olduğunu belki de idrak edebilirdi. Çünkü bellibaşlı ve temel herhangi bir demokratik önlemin (görevlilerin ve subayların halk tarafından seçilmesi, tam dernekleşme ve toplantı özgürlüğü, vb.), emperyalizmle, cumhuriyetten daha az çelişir (ya da dilerseniz, daha çok "gülümsemeyle" karşılanan) bir şey olduğunu Kievski hiç bir zaman kanıtlayamayacaktır.

O halde geriye, bizim tezlerimizde öne sürdüğümüz şey kalıyor: emperyalizm, genel olarak, tüm siyasal demokrasiyle çelişir, "mantıksal olarak" çelişir. Kievski bu önermeyi "gülümsemeyle" karşılamıyor, çünkü bu önerme onun bütün mantık yapısını yıkıyor. Ama elimizden ne gelir ki? Belli bazı önermeleri çürüttüğü varsayılan, ama aslında "cumhuriyeti gülümsemeyle karşılamaktan uzak olan emperyalizm" türünden ifadeler kullanarak o önermeleri gizlice geliştiren bir yöntem mi kabul edeceğiz?

Dahası var. Emperyalizm cumhuriyeti gülümsemeyle karşılamaktan neden uzaktır? Ve emperyalizm, kendi ekonomisini cumhuriyetle nasıl "uzlaştırır"?

Kievski bunları hiç düşünmemiştir. Kendisine, Engels'in, demokratik cumhuriyetle ilgili aşağıdaki sözlerini anımsatırız. Zenginlik, bu yönetim biçiminde egemen olabilir mi? Sorun ekonomiyle siyaset arasındaki "çelişki"yle ilgilidir.

Engels [bu soruya -ç.] şu yanıtı verir: "Demokratik cumhuriyet [yurttaşlar arasında] servet ayrımlarını artık resmen tanımaz. Zenginlik, demokratik cumhuriyette, iktidarını, dolaylı, ama o kadar da güvenli bir biçimde gösterir. Bir yandan, —ki Amerika'nın klasik örneğini sunduğu, memurlara düpedüz rüşvet yedirerek, bir yandan da, hükümetle hisse senetleri borsası arasındaki ittifak biçiminde..." İşte size, kapitalizmde demokrasinin "elde edilebilirliği" sorunu üzerinde mükemmel bir ekonomik tahlil örneği. Emperyalizmde, kendi kaderini tayin hakkının "elde edilebilirliği", o sorunun bir

parçasıdır.

Demokratik cumhuriyet, kapitalizmle "mantıksal olarak" çelişir, çünkü demokratik cumhuriyet, zenginle yoksulu "resmi olarak" eşitler. Bu, ekonomik sistemle siyasal üstyapı arasında bir çelişkidir. Emperyalizmle cumhuriyet arasında da aynı çelişki vardır. Serbest rekabetten tekelliliğe dönüşümün, siyasal özgürlüklerin gerçekleştirilmesini daha da "güçleştirmiş olması" gerçeği bu çelişkiyi derinleştirir ve ağırlştırır.

Öyleyse, kapitalizm demokrasiyle nasıl uzlaşır? Sermayenin mutlak kudretini dolaylı yoldan yürüterek. Bunun iki ekonomik yolu vardır: (1) Doğrudan rüşvet; (2) hükümet ile hisse senetleri borsası arasında ittifak. (Bu bizim tezlerimizde ifade edilmiştir burjuva sistemde mali-sermaye "herhangi bir hükümete ve herhangi bir memura dilediği gibi rüşvet vererek [onları -ç.] satın alabilir!")

Bir kez meta üretimi, burjuvazi ve para gücü egemen olunca, hangi hükümet, hangi demokrasi olursa olsun, (doğrudan ya da hisse senetleri borsası yoluyla) rüşvete "ulaşılabilir".

Peki öyleyse, kapitalizm yerini emperyalizme bıraktığı zaman, yani tekelci kapitalizm-öncesi, yerini tekelci kapitalizme bıraktığı zaman, bu açıdan değişen şey nedir, diye sorulabilir?

[Değişen şey -ç.] yalnızca hisse senetleri borsasının gücünün artışıdır. Çünkü mali-sermaye, banka sermayesiyle, kaynaşmış olan en yüksek, tekelci düzeydeki sanayi sermayesidir. Büyük bankalar hisse senetleri borsasıyla kaynaşır ve onu içine emer. (Emperyalizm hakkındaki yazın, hisse senetleri borsasının gerileyen rolünden, ancak her dev bankanın bizzat bir hisse senetleri borsası oluşu anlamında gerileyen rolünden sözeder.)

Dahası var. Eğer genel olarak "servet", rüşvet ve hisse senetleri borsası yoluyla, herhangi bir demokratik cumhuriyet üzerinde egemenliğini tam olarak kurabiliyorsa, o zaman Kievski, çok garip bir "mantık çelişkisi"ne düşmeksizin, nasıl olur da, emirlerinde milyarlar bulunan tröstlerle bankaların engin servetinin, yabancı, yani siyasal bakımdan bağımsız bir cumhuriyet üzerinde mali-sermayenin egemenliğini "gerçekleştiremeyeceği" görüşünü sürdürebilir?

Evet? Yabancı bir devlette memurlara rüşvet verilmesi "gerçekleştirilemez" mi? Yoksa "hükümet ile hisse senetleri borsası arasındaki ittifak" yalnızca kişinin kendi hükümeti için mi sözkonusudur?

*

Okurların çoktan görmüş olacağı gibi, on satırlık bir karışıklığı çözmek ve herkesçe anlaşılabilir bir biçimde açıklayabilmek için aşağı yukarı on kitap sayfası gerekmektedir. Kievski'nin bütün savlarını aynı biçimde inceleyemeyiz. Üstelik karışıklık göstermeyen tek savı da yoktur. Kaldı ki ana savlar incelendikten sonra buna gerek de yok. Geri kalan savlara kısaca değineceğiz.

4. NORVEÇ ÖRNEĞİ

Norveç, elde edilemeyeceği varsayılan kendi kaderini tayin hakkını, 1905'te emperyalizmin en çok şahlandığı bir dönemde "elde etti". Bu nedenle, [kendi kaderini tayin hakkının -ç.] "elde edilemezliği"nden sözetmek, teorik açıdan, yalnızca saçma değil, aynı zamanda gülünçtür. Kievski bizi öfkeli bir biçimde "rationalists — akılcılar" diye adlandırarak, bu noktayı çürütmek istiyor. (Bunun o noktayla ne ilgisi var? Akılcı, çalışmalarında salt soyut tezlerle yetinir, oysa biz somut gerçeğin ta kendisini ortaya koyduk! Ama belki de Kievski bu yabancı "rationalist" sözcüğünü —daha yumuşak biçimde nasıl söyleyebiliriz, bilmiyorum— yazısının başında kullandığı "extractive — doğal maddelerin çıkarılıp işlenebilirliği" sözcüğünü kullandığı zaman, kendi savlarını "extractive biçimde" ortaya koyduğu zaman yaptığı gibi "beceriksiz" bir biçimde kullanıyordu.) Kievski bizi paylıyor. Bizim için "önemli olan şeyin, görüngülerin özünden çok görünüşü olduğunu" söylüyor. Peki öyleyse, gerçek özü inceleyelim.

Kievski bizi çürütmeye kalkışırken şu örnekle başlıyor: Tröstrlere karşı yasa yapılması, onların yasaklanmasının başarılabilir bir şey olduğunun tanıtı değildir. Yeter ölçüde doğru. Ne var ki bu talihsiz bir örnek; Kievski'ye karşıt bir örnek. Yasalar, siyasal önlemlerdir, siyasettir. Ekonomik görüngüleri, hiç bir siyasal yasa yasaklayamaz. Polonya hangi siyasal biçimi kabul ederse etsin, ister çarlık Rusya'sının ya da Almanya'nın bir parçası olsun, ister özerk bir bölge, ister siyasal bakımdan bağımsız bir devlet olsun, bu onun, emperyalist güçlerin mali-sermayesine bağımlılığını ortadan kaldırmaz ya da önlemez ya da o sermayenin, Polonya sanayiinin hisse senetlerini kapatmasını engellemez.

Norveç'in 1905'te "elde ettiği" bağımsızlık yalnızca siyasaldı. Bu bağımsızlık Norveç'in ekonomik bağımlılığını etkileyemezdi; niyet de bu değildi. Bizim tezlerimizde belirtilen nokta, işte tam bu noktadır. Kendi kaderini tayinin yalnızca siyaseti ilgilendirdiğini gösterdik. Bu nedenle kendi kaderini tayin hakkının ekonomik yönden elde edilemezliği sorununu ortaya atmak bile yanlış olur. Ama burada Kievski, siyasal yasakların, ekonomiye karşı güçsüzlüğünü örnek getirerek bunu "çürütüyor". Ne "çürütme", ne "çürütme"!

Devam edelim. "Küçük-ölçekli sanayi büyük-ölçekli sanayie egemen olduğunu gösteren bir ya da birçok örnek, kapitalizmin genel gelişiminin, üretimin [belli ellerde -ç.] toplanıp merkezileşmesiyle birlikte yürüdüğüne ilişkin, Marx'ın öne sürdüğü doğru önermeyi çürütmek için yeterli değildir."

Bir kez daha, sav, talihsiz bir örneğe, (okurun ve yazarın) dikkatini sorunun özünden uzaklaştırmak üzere seçilmiş bir örneğe dayandırılıyor.

Biz, tıpkı kapitalizmde emeğin değerinin elde edilemezliğinden sözedişimiz anlamında, kendi kaderini tayin hakkının ekonomik bakımdan elde edilemezliğinden sözetmenin yanlış olduğunda ısrar ediyoruz. Böyle bir elde edilebilirliğe ilişkin tek bir "örnek" bile verilmiyor. Kievski, "elde

edilemezliğin" bir başka yorumuna atlayarak, bizim bu noktada haklı olduğumuzu açıktan söylemeksizin kabul ediyor.

Bunu neden açıkça yapmıyor? Önermesini neden açıkça ve kesinlikle biçimlendirmiyor: "Kendi kaderini tayin hakkı, her ne kadar, kapitalizmde ekonomik bakımdan mümkündür anlamında elde edilebilir bir şey değilse de, gelişmeyle çelişir ve bu nedenle ya gerici bir şeydir ya da yalnızca bir istisnadır"?

Böyle yapmıyor. Çünkü bu karşı-önermenin açıkça kalıba dökülmesi, yazarını derhal ele verir. Bu nedenle Kievski önermesini gizlemeye çalışıyor.

Ekonomik toplama (concentration) yasası, geniş-ölçekli üretimin küçük-ölçekli üretim üzerinde zaferi, bizim kendi programımızda ve Erfurt programında kabul edilmiştir. Kievski, siyasal toplama ya da devlet toplaması yasasının hiç bir yerde kabul edilmediği gerçeğini gizliyor. Eğer bu aynı tür bir yasaysa —eğer böyle bir yasa varsa— o zaman Kievski bunu neden bir kalıba dökmüyor ve neden bizim programımıza eklenmesini salık vermiyor? Eğer devletin toplaması konusunda böyle yeni bir yasa bulduysa, programımızı hatalı sonuçlardan kurtaracağı için pratik önemi olan böyle bir yasa bulduysa, bizi kötü ve eksik bir programla başbaşa bırakması doğru olur mu?

Kievski böyle bir yasayı kalıba dökmüyor, programımıza eklenmesini salık vermiyor; çünkü böyle yaparsa herkesin maskarası olacağına ilişkin puslu bir duygu taşımaktadır. Eğer açıkça ifade edilseydi ve eğer, büyük-ölçekli üretimin küçük-ölçekli üretimi kovduğuna ilişkin yasayla yanyana, (bu yasayla bağlantılı olarak veya onunla yanyana) büyük devletlerin küçük devletleri kovduğuna ilişkin bir başka "yasa" öne sürülseydi, bu eğlendirici emperyalist ekonomizme herkes gülerdi.

Bunu açıklamak için Kievski'ye yalnızca bir soru yönelteceğiz: (Tırnak işareti koymaksızın) ekonomistlerin, modern tröstlerin ya da büyük bankaların "dağılışı"ndan sözetmeyişi nedendir? Ya da böyle bir dağılmanın elde edilebilirliğinden ya da olasılığından sözetmeyişi nedendir? [Buna karşılık ç.], (Tırnak işareti içinde) "Emperyalist Ekonomist" in bile, yalnızca genel olarak değil, ama örneğin "küçük ulusal-topluluklar" ın (lütfen dikkat edin!) Rusya'dan (Kievski'nin yazısında II. Bölümün e maddesi) ayrılışının, büyük devletlerin çözülüşünün hem olası, hem elde edilebilir bir şey olduğunu itiraf etme zorunluğunu duyması nedendir?

Son olarak, yazarımızın nerelere kadar gittiğini daha da açık biçimde göstermek ve kendisini uyararak için, aşağıdaki noktaya dikkati çekelim: Geniş-ölçekli üretimin küçük-ölçekli üretimi kovduğuna ilişkin yasayı hepimiz kabul ediyoruz, ama hiç kimse "küçük-ölçekli sanayi in büyük-ölçekli sanayie egemen olduğu" özel bir "durumu" gerici bir görüngü olarak tanımlamaktan korkmaz. Kendi kaderini tayin hakkına karşı çıkan hiç kimse, her ne kadar biz sorunu daha 1914'teki yazımızda ortaya attıysak da, henüz" Norveç'in İsveç'ten ayrılışını gerici bir durum olarak niteleme cesaretini göstermedi.

Örneğin kol gücüyle işletilen makineler (hand-worked machines) kalmaya devam ederse geniş-

ölçekli üretim gerçekleştirilemez. Mekanik bir fabrikanın elzanaatları üretimine "ayrışması" düşüncesi alabildiğine saçmadır. Büyük imparatorluklara yönelik emperyalist eğilim tam olarak gerçekleştirilebilir ve pratikte, egemen ve bağımsız —siyasal yönden bağımsız— devletlerin emperyalist ittifakı şeklinde sık sık gerçekleştirilmektedir. Böyle bir ittifak olanak çerçevesindedir ve yalnızca iki ülkenin mali-sermayesinin ekonomik kaynaşması şeklinde değil, ama onun yanısıra emperyalist bir savaşta askeri "işbirliği" biçiminde de görülmektedir. Ulusal savaşım, ulusal başkaldırı, ulusal ayrılma da tam olarak "gerçekleştirilebilir" ve pratikte emperyalizm altında bununla karşılaşmaktadır. Kaldı ki emperyalizm, kapitalizmin gelişmesini ve halk yığınları arasında demokratik eğilimlerin büyümesini durdurmadığı için, [ulusal hareketler -ç.] daha da kuvvetle ortaya konmaktadır. Emperyalizm, tam tersine, halk yığınlarının demokratik özlemleriyle, tröstlerin anti-demokratik eğilimleri arasındaki karşıtlığı daha da şiddetlendirir.

Kişi yalnızca emperyalist ekonomizm, yani karikatürleştirilmiş marksizm açısından baktığı zaman, örneğin, emperyalist siyasetin bu özgün yanını görmezlikten gelebilir: Bir yandan, bugünkü emperyalist savaş, mali bağların gücünün ve ekonomik çıkarların, küçük, siyasal bakımdan bağımsız bir devleti, Büyük Devletlerin savaşımı içine nasıl çektiğine (Britanya ve Portekiz) ilişkin örnekler ortaya koymaktadır; öte yandan küçük ve emperyalist "patronları"na bakışla (hem ekonomik, hem siyasal yönden) daha zayıf olan uluslarla ilgili olarak demokrasinin ihlal edilmesi, ya başkaldırıya (İrlanda), ya da tüm askeri birliklerin düşmanın yanına geçmesine (Çekler) yolaçmaktadır. Bu durumda, küçük ulusların herbirine diledikleri kadar demokratik özgürlük vermek, siyasal bağımsızlığı izin vermek, böylece "kendi" askeri girişimlerini zarar görme tehlikesine atmamak, mali-sermaye açısından yalnızca "gerçekleştirilebilir" bir şey olmakla kalmaz, ama bazan tröstler için, onların emperyalist siyaseti için, onların emperyalist savaş için daha kârlıdır. Siyasal ve stratejik ilişkilerin kendine özgü niteliğini görmezlikten gelmek ve ezberlenmiş bir "emperyalizm" sözcüğünü ayırım gözetmeksizin yinelemek, marksizmden başka her şeydir.

Norveç konusunda Kievski bize "bu ülkenin öteden beri bağımsız bir devlet olduğunu" söylüyor. Bu doğru değildir ve ancak yazarın *burschikose* savrukluğuyla ve siyasal sorunlara önem vermeyişiyle açıklanabilir. Her ne kadar geniş bir özerkliğe sahipse de, Norveç 1905'ten önce bağımsız bir devlet değildi. İsveç, Norveç'in siyasal bağımsızlığını, ancak ayrılışından sonra tanıdı. Eğer Norveç "öteden beri bağımsız bir devlet" olsaydı, İsveç hükümeti, Norveç'in bağımsızlığını tanıdığını 26 Ekim 1905'te öteki devletlere bildirmezdi.

İkincisi Kievski, Norveç'in batıya, İsveç'in doğuya dönük olduğunu, birinde daha çok Britanya mali-sermayesinin, ötekinde Alman mali-sermayesinin "işlediği"ni, vb. kanıtlamak için bazı ifadeleri anıyor. Bundan, şu utkun sonucu çıkarıyor: "Bu örnek [Norveç] gayet açık-seçik, bizim kalıbımıza uygun düşüyor."

İşte size emperyalist ekonomizm mantığının bir örneği! Bizim tezlerimiz, mali-sermayenin, "herhangi" bir ülkede, "hatta bağımsız bir ülkede" egemen olabileceğini gösterir; bu nedenle, kendi kaderini tayin hakkının mali-sermaye açısından "elde edilemez" bir şey olduğuna ilişkin bütün savlar, düpedüz şaşkınlıktan başka bir şey değildir. Bize, yabancı mali-sermayenin ayrılıktan önce ve sonra Norveç'te oynadığı rol hakkında bizim önermemizi doğrulayan bilgiler veriliyor. Ve bu bilgilerin, bizim önermemizi çürüttüğü varsayılıyor!

Siyasal sorunlara önem vermemek için mali-sermayeyi abartmak — siyasal konuları tartışmanın yolu bu mudur?

Hayır. Ekonomizmin mantığı sakattır diye siyasal sorunlar ortadan kalkmaz. Norveç'in ayrılışından önce de sonra da, İngiliz mali-sermayesi orada "faaliyette"ydi. Alman mali-sermayesi, Polonya'nın Rusya'dan ayrılışından önce orada "faaliyette"ydi; Polonya'nın siyasal statüsü ne olursa olsun orada "faaliyette bulunmaya" da devam edecektir. Bu, işin o kadar abecesi ki, yinelemek cansıkıcı. Ama abece unutulursa, kişinin elinden başka ne gelir ki?

Bu durum, Norveç'in siyasal statüsü sorununu, İsveç'in bir parçası olması sorununu, ayrılma sözkonusu olduğu zaman işçilerin takındığı tutumu ortadan kaldırır mı, bu sorunlardan vazgeçmemizi gerektirir mi?

Kievski bu sorunlardan kaçıyor, çünkü bu sorunlar ekonomistleri kötü çarpıyor. Ama bu sorunlar ortaya atılmıştır, yaşam tarafından ortaya atılıyor. Yaşamın kendisi sorunu ortaya koymuştur: Norveç'in ayrılma hakkını tanımayan bir işçi, Sosyal-Demokrat Partinin üyesi olarak kalabilir miydi? Kalamazdı.

İsveçli aristokratlar Norveç'le savaşılmasını istediler, din adamları da öyle. Bu gerçek, Kievski, Norveç halkının tarihinde bunu okumayı "unuttu" diye ortadan kalkmıyor. İsveçli işçi, Norveçlilerin, ayrılmaya karşıt oy kullanmalarında ısrar ederken bir sosyal-demokrat olarak kalabilirdi. (Ayrılma sorununa ilişkin Norveç referandumu 13 Ağustos 1905'te yapıldı, referanduma seçmenlerin yüzde 80'e yakını katıldı, 368.200 kişi ayrılıktan yana, 184 kişi karşıt oy kullandı.) Ama İsveçlilere ve onların arzusuna bakmaksızın, sorunu kendi kendilerine kararlaştırma hakkını Norveçlilere tanımayan İsveçli işçi, İsveç aristokrasisi ve burjuvazisi gibi, Sosyal-Demokrat Partinin kendi saflarında bulunmasını hoşgöremeyeceği bir sosyal-şovenist ve bir gaddar olurdu.

Bizim partimiz programının 9. maddesinin işte böyle uygulanması gerekir. Ama bizim emperyalist ekonomistimiz, bu maddeyi atlamaya çalışıyor. Şovenizmin bağına düşmeksizin, bu maddeyi atlayamazsınız baylar!

Peki ya Norveçli işçi? Ayrılık için oy vermek, entemasyonalist açıdan, o işçinin ödevi miydi?

Kuşkusuz hayır. O işçi ayrılığa karşı oy kullanabilir ve gene de bir sosyal-demokrat olarak kalabilirdi. O işçi ancak, Norveç'in ayrılma özgürlüğüne karşı duran Kara Yüzler'den bir İsveçli

işçiye yardım sunsaydı, işte o zaman Sosyal-Demokrat Partinin üyesi olarak görevine ihanet etmiş olurdu.

Bazı kişiler, İsveçli ve Norveçli işçinin durumundaki bu temel farkı görmeye yanaşmıyor. Ama, onlar, önlerine açıkça koyduğumuz siyasal sorunların, bu en somut olanından kaçındıkları zaman, kendilerini ele veriyorlar. Sessiz kalıyorlar, solucan gibi kıvrır-kıvrır kıvrıyorlar ve böylece mevzilerini teslim ediyorlar.

"Norveç" sorununun Rusya'da da ortaya çıkabileceğini kanıtlamak üzere şu önermeyi bile bile ortaya attık: Tamamen askeri ve stratejik nitelikteki koşullar altında şimdi bile ayrı bir Polonya devleti tam olarak gerçekleştirilebilir. Kievski bunu "tartışmak" istiyor — ve sessiz kalıyor!

Şunu ekleyelim: Finlandiya da, tamamen askeri ve stratejik düşüncelerle ve bugünkü emperyalist savaşın belli sonuçlara varması koşuluyla (örneğin, İsveç'in Almanlara katılması ve Almanya'nın yarı-yarıya zafer elde etmesiyle), mali-sermayenin tek bir girişiminin bile "gerçekleştirilemez" hale gelmesine yolaçmaksızın, Fin demiryollarının ve sınai hisse senetlerinin kapatılmasını "gerçekleştirilemez" bir duruma sokmaksızın, ayrı bir devlet olabilir.

Kievski, bütün "savları"nın hayret verici biçimde karakteristiği olan hayret verici şu sözle, tatsız siyasal sorunlardan kurtulmaya çalışıyor: "Herhangi bir anda [Bölüm I'in e paragrafının sonunda söylediği harfi harfine budur] Demokles'in kılıcı inebilir ve 'bağımsız, bir imalâthanenin (küçük İsveç ve Norveç'i "ima" ediyor) varlığına son verebilir."

Galiba gerçek marksizm şudur: İsveç'ten ayrılışını İsveç hükümetinin "devrimci bir girişim" olarak tanımladığı ayrı bir Norveç devleti, dünyaya gözlerini açalı henüz yalnızca on yıl kadar oldu.

Hilferding'in Finance Capital'ini okuduysak ve onu, "herhangi bir anda" —eğer işi abartacaksak tam yapalım— küçük bir devlet ortadan kalkabilir anlamında "anladıysak", o zaman Norveç'in ayrılığının ortaya çıkardığı siyasal sorunları incelemenin bir anlamı var mıdır? Marksizmi ekonomizme saptırdığımız ve politikamızı, sözümona sertleşmiş Rus şovenistlerinin eski konuşmalarını pişirip yeniden kotarmaya dönüştürdüğümüz gerçeğine dikkati çekmenin bir anlamı var mıdır?

1905'te cumhuriyet isteyen Rus işçiler meğer ne büyük hata işlemişler: Fransa'da, İngiltere'de, vb. mali-sermaye çoktan bu isteğe karşı harekete geçirilmişti ve "herhangi bir anda", "Demokles'in kılıcı", eğer gerçekleşecek olsaydı o cumhuriyetin tepesine inebilirdi!

*

"Asgari programda, ulusal kaderi tayin hakkının öne sürülmesi ütopya değildir; bu istek toplumsal gelişmeyle çelişmez; bu isteğin gerçekleştirilmesi o toplumsal gelişmeyi durdurmaz." Kievski, Norveç hakkındaki "görüşler"i andığı bölümde, Martov'dan aldığımız bu sözlere karşı koyuyor. Bu sözler, Norveç'in "kendi kaderini tayin edişi"nin ve ayrılmasının, genel olarak mali-sermayenin gelişmesini ya da özel olarak faaliyetlerini genişletmesini ya da İngilizlerin Norveç'i kapatmasını durdurmadığı şeklindeki bilinen gerçeği tekrar ve tekrar ortaya koyuyor!

Bizim aramızda, tam haklı olduğu bir sırada Martov'la tartışan bolşevikler, orneğin 1908-1910 arasında Aleksinski, vardı. Tanrı bizi böyle "dostlar"dan korusun!

5. "BİRCİLİK VE İKİCİLİK"

Bizi, "istemi ikici [bir anlayışla -ç.] yorumlamakla" suçlayan P. Kievski şöyle yazıyor:

"Enternasyonal birci eylemin yerine ikici propaganda konmuştur."

Bu çok marksist ve materyalist gibi görünüyor: birci eylemle "ikici" propagandanın zıtlığı. Ne var ki, daha yakından bir inceleme, bunun, Dühring'in "birciliği" gibi, sözde kalmış bir "bircilik" olduğunu gösteriyor. Dühring'in "bircilik"ini gözler önüne sererken Engels: "Eğer bir kundura fırçasını memeli hayvanlar birliğine katsam, bundan ötürü onun memeleri çıkmaz" diyordu.

Bu, ancak nesnel gerçeklik açısından bir birlik oluşturan şeylerin, niteliklerin, görüngülerin ve eylemlerin, "birlik" olarak ilân edilebileceğini ifade eder. Yazarımızın görmezlikten geldiği şey de bu "ayrıntı"dır!

Bizim "ikici" olduğumuzu düşünüyor. Neden? Çünkü bizim her şeyden önce, ezilen ulusların işçileri için istediğimiz şey —bu yalnızca ulusal sorunda sözkonusu— ezen ulusların işçileri için istediğimiz şeyden farklılık gösteriyor.

P. Kievski'nin "bircilik"inin, Dühring'inkiyle aynı olup olmadığını saptamak için, nesnel gerçeklikleri inceleyelim.

Ulusal sorun açısından, ezen ve ezilen uluslar işçilerinin fiili koşulu aynı mıdır?

Hayır, aynı değildir.

(1) Ekonomik bakımdan farklılık şudur: Ezen ulusların işçi sınıfı içindeki kesimler, bu uluslar burjuvazisinin, ezilen uluslar işçilerini fazladan sömürü yoluyla elde ettikleri aşırı kârdan (superprofits) kırıntılar alırlar. Bundan başka, ekonomik istatistikler, ezilen uluslara bakışla, burada işçilerin daha geniş bir yüzdesinin "kağıttan patron" ("straw bosses") haline geldiğini, daha geniş bir yüzdesinin işçi aristokrasisine yükseldiğini gösteriyor. Bu bir gerçek. Ezen ulusların işçileri, ezilen ulusların işçilerini (ve halk yığınlarını) yağmalayan kendi burjuvazilerinin, belli bir ölçüde ortağıdır.

(2) Siyasal bakımdan farklılık şudur: Ezilen ulusların işçilerine bakışla, ezen ulusların işçileri, siyasal yaşamın birçok cephesinde ayrıcalığı olan yerler tutarlar.

(3) İdeolojik olarak ya da manen farklılık şudur: Ezen ulusların işçilerine okulda ve yaşamda, ezilen uluslar işçilerine tepeden bakmaları, onları küçük görmeleri öğretilir. Örneğin bu, Büyük-Ruslar arasında doğmuş, ya da onlar arasında yaşamış her Büyük-Rus'ta görülmektedir.

Demek ki, bireylerin istek ve bilinçlerinden bağımsız olan nesnel dünyada, nesnel gerçeklikte, yani "ikicilik"te, her bakımdan farklılıklar vardır.

Böyle olduğuna göre, P. Kievski'nin "Enternasyonalin birci eylem" savına nasıl itibar edebiliriz?

Bu sav, kof, tantanalı bir sözdür, daha başka bir şey değil.

Gerçek yaşamda Enternasyonal, ezen ve ezilen uluslara bölünmüş işçilerden oluşmaktadır. Eğer

Enternasyonalin eylemi birci olacaksa propagandası her ikisi için aynı olmamalıdır. Sorunu, gerçek "bircilik" in (dühringci bircilik değil), marksist materyalizmin ışığı altında, böyle görmemiz gerekir. Örnek mi? (İki yılı aşkın bir süre önce yasal basında) Norveç örneğini verdik. Kimse buna karşı çıkmadı. Yaşamdan alınan bu somut olayda, Norveçli ve İsveçli işçilerin eylemi "birci" idi, birleşikti, enternasyonalistti; çünkü İsveçli işçiler, Norveç'in ayrılığını koşulsuz olarak desteklemişler, buna karşılık Norveçli işçiler, ayrılma sorununu yalnızca bazı koşullar çerçevesinde ortaya atmışlardı. İsveçli işçiler, Norveç'in ayrılmasını koşulsuz olarak desteklemeselerdi, şovenist olurlardı, Norveç'i kuvvet zoruyla, savaşa "elde tutmaya" çalışan şovenist İsveçli toprak sahiplerinin suç ortağı olurlardı. Norveçli işçiler ayrılma sorununu bazı koşullara bağlı olarak, yani Sosyal-Demokrat Parti üyelerinin bile ayrılığa karşı propaganda yapma ve karşıt oy kullanmalarına izin vererek ortaya atmasalardı, enternasyonalist görevlerini yerine getirmemiş olurlar, dar, burjuva Norveç ulusalcılığına gömülürlerdi. Niçin? Çünkü ayrılma proletarya tarafından değil, burjuvazi tarafından yürütülmüştü. Çünkü Norveç burjuvazisi (bütün ötekiler gibi) kendi işçileriyle "yabancı" bir ülke arasında her zaman ayrılık sokmaya çalışır. Çünkü sınıf bilinci taşıyan işçiler için (kendi kaderini tayin hakkı dahil) her türlü demokratik istem, sosyalizmin yüce çıkarları karşısında ikinci derecededir. Örneğin, eğer Norveç'in İsveç'ten ayrılışı, Britanya'yla Almanya arasında bir savaş olasılığına yolaçsaydı ya da kesinlikle böyle bir durum yaratsaydı, Norveçli işçilerin, salt bu nedenle ayrılmaya karşı durmaları gerekirdi. İsveçli işçiler, Norveç'in ayrılma özgürlüğü için İsveç hükümetine karşı, ancak sistemli, tutarlı ve sürekli bir savaşım vermeleri koşuluyla sosyalistliğe ihanet etmiş olmaksızın, ayrılmaya karşı propaganda yürütme hakkına sahiptiler. Aksi takdirde Norveçli işçiler, İsveçli işçilerin öğütlerini özden saymazlardı, sayamazlardı.

Kendi kaderini tayin hakkına karşı olanların derdi, gerçek yaşama ait tek bir olayı bile sonuna kadar tahlil etmekten korkarak, cansız soyutlamalarla yetinmeleridir. Yalnızca askeri ve stratejik koşulların belli bir biçimde birleşmesi halinde yeni bir Polonya devletinin şimdi "gerçekleştirilebileceği" ne ilişkin tezlerimizde öne sürdüğümüz somut ifadeye ne Polonyalılar ne P. Kievski karşı çıkmıştır. Bizim haklı olduğumuzu gösteren bu sessiz itirafın sonuçları üzerindeyse kimse kafa yormak istememiştir. o sessiz itirafı izleyen şey, apaçık ortada olduğu üzere, şudur: eğer enternasyonalist propaganda hem Polonyalıları hem Rusları "birci bir eylem" doğrultusunda eğitecekse, her iki ulus için de aynı propaganda olamaz. Büyük Rus (ve Alman) işçinin koşulsuz görevi, Polonya'nın ayrılma özgürlüğünde ısrar etmektir; aksi takdirde o işçi gerçekte, Nikola II'nin ya da Hindenburg'un uşağı olur. Polonyalı işçi de ayrılma hakkında ancak bazı koşullar çerçevesinde ısrar edebilir; çünkü (Fracy'nin yaptığı gibi) emperyalist şu ya da bu burjuvazi-zaferi üzerine hesaplar yapmak (speculate), o emperyalist burjuvazinin uşağı olmakla birdir. Enternasyonalin "birci eylemi" nin önkoşulu olan bu farkı anlayamamak, Moskova yakınlarındaki çarlık ordusuna karşı "birci eylem" in neden, devrimci güçlerin, örneğin Nijni-Novgorod'dan batıya ve Smolensk'ten doğuya yürümleri gerektirdiğini

anlayamamakla, aşağı-yukarı birdir.

*

İkincisi, Dühring birciliğinin yeni temsilcisi, toplumsal devrim olasılığına karşı, bizi, "Enternasyonalin çeşitli ulusal kesimlerini en yakın bir örgüt birliği içinde birleştirme" çabası göstermemekle suçluyor.

Sosyalizmde, diye yazıyor P. Kievski, devletin varlığı sona ereceğine göre, kendi kaderini tayin hakkı gereksiz hale gelir. Bu bize karşı bir sav olsun diye öne sürülüyor. Ne var ki tezlerimizde, birinci bölümün son üç satırında, "demokrasinin de bir devlet şekli olduğunu ve devlet ortadan kalktığı zaman, onun da var olmaktan çıkmak zorunda bulunduğunu" açıkça ve kesinlikle belirttik. Yazısının (birinci bölümünde) "r" maddesinde, —kuşkusuz bizi çürütmek için— sayfalar boyunca P.

Kievski'nin yinelediği şey ve üstelik çarpıtarak yinelediği şey, işte herkesçe bilinen bu gerçektir. "Biz sosyalist sistemi" diye yazıyor Kievski, "o sistem içinde, devletin, nüfusun bir kesimi üzerinde öteki kesimin egemenlik aracı oluşu niteliğiyle ortadan kalktığı, kesinlikle demokratik [!?!], merkezi bir ekonomi sistemi olarak düşünüyoruz." Bu bir şaşkın deyiştir; çünkü demokrasi de "nüfusun bir kesimi üzerinde öteki kesimin egemenliği"dir; o da bir devlet şeklidir. Açıkça görülüyor ki, yazarımız, devletin çözülüp gözlerden silinmesiyle neyin kastedildiğini ve bu sürecin neyi gerektirdiğini anlamamıştır.

Ancak, asıl önemli nokta, onun sosyalist devrim çağına ilişkin "itirazları"dır. Yazar bizi "kendi kaderini tayin hakkının talmudcuları" diye adlandırıyor —ne korkutucu bir sıfat— ve şunları ekliyor: "Biz bu süreci [toplumsal devrim sürecini] bütün [!] ülkelerin, burjuva [!] devletlerin sınırlarını ortadan kaldıran, sınır karakollarını ["sınırları ortadan kaldırmaya" ek olarak] yıkan, ulusal birliği kökünden havaya uçurup [!] sınıf birliğini kuran proleterlerin birleşik eylemi olarak düşünüyoruz." "Talmudcuları" yargılayan bu sert yargıcın öfkesi bir yana, söylemeliyiz ki, bu sözlerde birçok sözcük vardır, fakat "fikir" yoktur.

Sosyalist devrim, bütün ülkeler proletaryalarının birleşik eylemi olamaz. Basit bir nedenle olamaz: ülkelerin çoğu ve dünya nüfusunun çoğunluğu kapitalist gelişme aşamasına ulaşmamıştır ya da henüz ulaşmıştır. Biz bunu, tezlerimizin altıncı bölümünde belirttik, fakat Kievski, ya dikkatsizlikle, ya da düşünme yeteneğinde olmadığı için, bu bölüme, bile bile, özellikle marksizmin çarpıtılmış karikatürünü reddetmek üzere, yer verdiğimiz "dikkat etmemiştir". Sosyalizm için olgunlaşan ülkeler, yalnızca Batı Avrupa'nın ve Kuzey Amerika'nın ileri ülkeleridir; Kievski, Engels'in Kautsky'ye yazdığı mektupta (Sotsial-Demokrat'da), "bütün ülkeler proletaryalarının birleşik eylemi"ni düşlemenin, sosyalizmi çıkmaz ayın son çarşambasına, yani sonsuza doğru ertelemek demek olduğunu ortaya koyan, vaat değil gerçek "fikrin" somut bir açıklamasını bulacaktır.

Sosyalizm, bütün ülkelerin değil, ama ülkeler azınlığının, yani gelişmenin ileri kapitalist aşamasına

ulaşmış ülkelerin proletaryalarının birleşik eylemiyle gerçekleştirilecektir. Kievski'nin hatasının nedeni, bunu anlamayışında yatıyor. Bu ileri ülkelerde (İngiltere, Fransa, Almanya, vb.) ulusal sorun çok önceleri çözümlenmiştir; ulusal birlik, uzun zaman önce, ömrünü doldurmuştur; nesnel olarak, başarılacak "genel ulusal amaçlar" kalmamıştır. Bundan ötürü, ulusal birliği "kökünden havaya uçurmak" ve sınıfsal birliği kurmak, şimdi ancak bu ülkelerde olanaklıdır.

Gelişmemiş ülkeler ayrı bir konudur. Doğu Avrupa'nın tümü, bütün sömürgeler ve yarı-sömürgeler bu gruba girer. Bunlar (ikinci ve üçüncü tür ülkeler) tezlerin altıncı bölümünde ele alınmıştır. Bu bölgelerde, kural olarak, hâlâ ezilen ve kapitalist açıdan gelişmemiş uluslar vardır. Nesnel olarak, bu ulusların önünde henüz başarmaları gereken genel ulusal amaçlar, özellikle demokratik amaçlar, yabancı baskısının ortadan kaldırılması amaçları vardır.

Engels, böyle uluslardan biri olarak Hindistan'ı örnek göstermiş, Hindistan'ın utkun sosyalizme karşı bir devrim yapabileceğini belirtmişti. Çünkü Engels, ileri ülkelerde zafer kazanan proletaryanın, belli demokratik gelişmeler olmaksızın, her yerde ulusal baskıya "otomatik olarak" son vereceğini düşleyen akıllalmaz emperyalist ekonomizmden uzaktı. Utkun proletarya, zafer elde ettiği ülkeleri yeniden örgütleyecektir. Bu bir anda yapılamaz; burjuvazi de bir anda "yenik düşürülemez". Bunu, tezlerimizde düşünüp-taşınarak, bile bile ortaya koyduk; ama Kievski, bir kez daha, durup, bunu ulusal sorunla bağlantılı olarak neden ısrarla belirttiğimizi düşünmedi.

İleri ülkeler proletaryası burjuvaziye devirir ve onun karşı-devrim çabalarını boşa çıkarırken, az gelişmiş, baskı altındaki uluslar durup beklemezler, var olmaktan çıkmazlar, ortadan silinmezler. Bu uluslar, 1915-1916 savaşı gibi —ki bu, toplumsal devrimle karşılaştırılırsa ufak bir bunalımdır— burjuva emperyalist bunalımlardan, ayaklanmak için (sömürgeler ve İrlanda) yararlanırlarsa, kuşkusuz, başkaldırmak için, ileri ülkelerdeki iç savaş büyük bunalımından daha kolaylıkla yararlanacaklardır.

Sosyalist devrim, ancak, ileri ülkelerde proletaryanın burjuvaziye karşı iç savaşıyla, gelişmemiş, geriye ezilen uluslarda ulusal kurtuluş hareketi dahil, bir dizi demokratik ve devrimci hareketi içinde birleştiren bir çağ biçiminde sükün edebilir.

Neden? Çünkü kapitalizm eşit olarak gelişmez ve nesnel gerçeklik, üst düzeyde gelişmiş kapitalist ulusların yanısıra ekonomik yönden bir parça gelişmiş ya da tümünden gelişmemiş uluslarla karşıkarşıya olduğumuz gerçeğidir. P. Kievski toplumsal devrimin nesnel koşullarını, değişik ülkelerin iktisadi ergenliği açısından tahlil etmekte tümünden başarısızlığa uğramıştır. Bizim, kendi kaderini tayin hakkını yakıştırmak üzere olaylar "uydurduğumuz" suçlaması, bu nedenle, yanlış kapı çalmaktır.

Kievski, daha olumlu bir dava uğrunda gösterilmesi gereken bir çaba harcayarak, Marx'la Engels'in, "kişi kendi kafasından bir şeyler icad etmemeli, fakat mevcut maddi koşullarda kafasını" insanlığı toplumsal kötülüklerden kurtaracak araçları "keşfetmek üzere kullanmalı" şeklindeki sözlerini, arka

arkaya yineliyor. Sık sık yinelenen bu sözleri okuduğum zaman, elimde olmadan, ardından kimsenin yas tutmadığı, müteveffa ekonomistleri anımsıyorum. Onlar da aynı usandırıcı tutumla, kapitalizmin Rusya'da zafer elde ettiği şeklindeki "yeni keşifleri"ni ısrarla öne sürerlerdi. Kievski bu alıntılarla bizi "vurmak" istiyor: Emperyalizm çağında, kendi kaderini tayin hakkını yakıştırmamanın koşullarını, kendi kafamızdan uydurduğumuzu iddia ediyor. Ama onun kendi yazısında şu "ihtiyatsız itirafı" buluyoruz:

"Ata topraklarının savunulmasına karşı durduğumuz [italikler yazarın] gerçeği, ulusal başkaldırının bastırılmasına bütün gücümüzle (actively) direneceğimizi, böylece de amansız düşmanımız emperyalizmle savaşacağımızı çok açık biçimde gösterir" (Bölüm II., madde "r").

Bir yazarı eleştirmek için, onu yanıtlamak için, kişi, hiç değilse yazarın yazısındaki ana önermeyi tam olarak aktarmalıdır. Ama Kievski'nin önermelerinin tümünde, her tuncenin marksizmi çarpıtan iki ya da üç hatayı ya da mantıksızlığı içerdiğini görürsünüz.

1) Kievski, ulusal ayaklanmanın aynı zamanda "ata topraklarının savunulması" demek olduğunu farkında değildir. Bir parça düşünülürse, bunun böyle olduğu açıkça görülecektir. çünkü her "ayaklanmış ulus" kendini, dilini, ülkesini, ata topraklarını, ezen ulusa karşı "savunur".

Uluslara yapılan her baskı, geniş halk yığınlarının direncini davet eder; ulus olarak baskı altında kalan halkın direnci, her zaman, ulusal ayaklanma eğilimi gösterir. Ezilen ulus burjuvazisinin (hele hele Avusturya ve Rusya'da) bir yandan pratikte, kendi halkından gizli olarak ve ona karşı, ezen ulusun burjuvazisi ile gerici anlaşmalara girerken, bir yandan da ulusal ayaklanmadan söz etmesi hiç de seyrek görülen bir şey değildir. Böyle durumlarda devrimci marksistler, eleştirilerini, ulusal harekete değil, ama onun alçaltılmasına, bayağılaştırılmasına, o hareketi küçük bir kavga düzeyine indirgeme eğilimlerine yöneltmelidirler. Yeri gelmişken söyleyelim, Avusturya'da ve Rusya'da birçok sosyal-demokrat, bunu gözden geçiriyor ve küçük, bayağı ve kirli ulusal çekişmelere —örneğin iki dilde yazılan bir sokak tabelasında hangi dilin başta geleceği sorunundan çıkan tartışma ve kavgalara — duyduğu haklı nefretle, ulusal savaşımı desteklemeyi reddediyor. Örneğin, Monako Prenslüğünde bir cumhuriyetçilik güldürüsünü, ya da Güney Amerika'nın ya da bazı Pasifik adalarının küçük devletlerinde "generaller"in, "cumhuriyetçi" serüvenlerini "desteklemeyeceğiz". Ama bu, ciddi demokratik ve sosyalist hareketler için, cumhuriyet sloganını bir yana koymaya izin verildiği anlamına gelmez. Rusya'yla Avusturya'daki kirli ulusal kavgaları ve çekişmeli pazarlıkları alaya almalıyız ve alıyoruz. Ama bu, uluslara yapılan baskıya karşı ciddi bir halk kalkışmasına ya da ulusal bir ayaklanmaya destek gösterilmemesine izin verileceği anlamına gelmez.

2) Eğer "emperyalist çağ"da ulusal ayaklanmalar olanaksızsa, Kievski'nin böyle ayaklanmalardan söz etmeye hakkı yoktur. Eğer bu ayaklanmalar olanaklıysa o zaman da, "bircilik" hakkında öne sürdüğü inceden inceye örülmüş sözleri ve bizim emperyalizmde, kendi kaderini tayin hakkına ilişkin

olarak örnekler "icat ettiğimiz"e, vb. ilişkin sözleri sapır sapır dökülür. Kievski, kendi savlarını kendisi yere vuruyor.

Eğer "ulusal başkaldırı"nın —Kievski'nin "kendisi" böyle bir durumun olanaklı olduğunu düşünüyor — bastırılmasına bütün gücümüzle direneceğiz" dersek, bu ne demektir?

Bu, eylem iki yönlü demektir, ya da yazarımızın yanlış kullandığı felsefe terimini aynı yanlışlıkla kullanırsak "ikinci" demektir: (a) Birincisi, ezen ulusa karşı, ulusal olarak ezilen proletaryanın ve köylülerin, ulusal olarak ezilen burjuvaziyle ortaklaşa girişeceği "eylem"i demektir; (b) ikincisi, ezen ulusun içindeki proletaryanın ya da onun sınıf bilinci taşıyan kesiminin, o ulusun burjuvazisine ve onun ardından giden bütün ögelere karşı girişeceği "eylem" demektir. P. Kievski'nin "ulusal blok"a, ulusal "düşler"e, ulusalcılık "zehiri"ne, "ulusal nefretin körüklenmesi"ne karşı kullandığı sayısız sözlerin hiç bir anlamı yoktur. Çünkü Kievski ezen uluslar proletaryasına (anımsayalım ki, bu proletaryayı, Kievski ciddi bir güç olarak görmektedir), "ulusal başkaldırının bastırılmasına bütün gücüyle direnmeyi" öğütlerken, ulusal nefreti körüklüyor ve ezilen uluslar işçilerinin "burjuvaziyle bir blok" kurmasını destekliyor.

3) Eğer emperyalizmde ulusal başkaldırı olanaklıysa ulusal savaşlar da olanaklıdır. Bu ikisi arasında maddi siyasal hiç bir fark yoktur. Askeri tarihi yazanlar, başkaldırıları savaş kategorisine sokarken çok haklıdırlar. Kievski yalnızca kendisini çürütmekle kalmıyor, ama emperyalizmde ulusal savaşlar olasılığını yadsıyan Internationale grubunu ve Junius'u da farkına varmadan çürütüyor.

Emperyalizmde ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını yadsımanın, akla sığar tek teorik temeli, işte bu yadsımadır [emperyalizmde ulusal savaşlar olasılığını yadsımadır -ç.].

4) Peki, "ulusal" ayaklanma nedir? Ezilen ulusun siyasal bağımsızlığını elde etmesi, yani ayrı bir ulusal devlet kurulmasını amaçlayan bir ayaklanmadır.

Ezen ulusun proletaryası (yazarımızın haklı olarak varsaydığı üzere emperyalist çağda) ciddi bir güçse, bu gücün "ulusal başkaldırının bastırılmasına bütün gücüyle direnme" azmi, ayrı bir ulusal devlet yaratılmasına yardım etme anlamına gelmez mi? Elbette gelir.

Bizim yiğit yazarımız, her ne kadar, kendi kaderini tayin hakkının "elde edilebilirliği"ni yadsıyorsa da, şimdi ileri ülkelerin sınıf bilinci taşıyan proletaryasının, bu "elde edilemez" amacı elde etmeye yardımcı olmasını savunuyor!

5) "Biz", ulusal bir başkaldırının bastırılmasına neden "bütün gücümüzle direnmeliyiz"? Kievski yalnızca bir neden ileri sürüyor: "... böylece amansız düşmanımız emperyalizmle savaşacağız." Bu savın bütün gücü, kuvvetli "amansız" sözcüğündedir. Bu, onun, güçlü savlar yerine güçlü sözcüklere, "burjuvazinin titreyen gövdesine kazık çakmak" gibi tantanalı ve Aleksinski'nin kullandığı türden sözlere duyduğu eğilime uygundur.

Ama Kievski'nin bu savı yanlıştır. Emperyalizm, bizim kapitalizm kadar "amansız" düşmanımızdır. Bu böyledir. Ne var ki hiç bir marksist, feodalizmle karşılaştırıldığı zaman kapitalizmin ilerletici

olduğunu, tekellcllk 6ncesi kapitalizmle karşılaştırıldığı zaman emperyalizmin ilerletici olduğunu unutmayacaktır. Bundan çıkacak sonuç, bizim, emperyalizme karşı her savaşımı desteklememizin gerekmediğidir. Gerici sınıfların emperyalizme karşı savaşımını desteklemeyeceğiz. Gerici sınıfların emperyalizme ve kapitalizme karşı başkaldırısını desteklemeyeceğiz.

Sonuç olarak, yazar bir kez ezilen bir ulusun ayaklanmasını destekleme (bastırmaya "bütün gücüyle direnmek" ayaklanmayı desteklemek demektir) gereğini itiraf ettiği zaman, ulusal başkaldırının ilerletici olduğunu, başarılı bir ayaklanmanın doğuracağı ayrı ve yeni bir devlet, yeni sınırlar, vb. kurulmasının ilerletici olduğunu da itiraf etmiş oluyor.

Yazar siyasal savlarının hiç birinde tutarlı değildir. Bizim tezlerimizin Vorbote'nin 2. sayısında yayınlanmasından sonra ortaya çıkan 1916 İrlanda ayaklanması, yeri gelmişken söyleyelim, Avrupa'da bile ulusal ayaklanmalar olasılığından s6znetmenin aylaka konuşmak olmadığını kanıtlamıştır.

6. P. KİEVSKİ'NİN ORTAYA ATTIĞI VE ÇARPITTIĞI ÖTEKİ SİYASAL KONULAR

Tezlerimizde, sömürgelerin kurtuluşu, ulusların kendi kaderlerini tayin etmeleridir, demiştik. Avrupa'lılar sömürge halkların da ulus olduğunu çoğu zaman unuturlar. Bu "unutkanlığı" hoşgörmek, şovenizmi hoşgörmektir.

P. Kievski "itiraz ediyor":

Saf sömürge tipinde "terimin ifade ettiği anlamda proletarya yoktur" (Bölüm II, madde "r"nin sonu). "Öyleyse kendi kaderini tayin sloganı kimin için? Sömürge burjuvazisi için mi? Fellahlar için mi? Köylüler için mi? Elbette değil. Sosyalistlerin [italikler Kievski'nin] sömürgeler için kendi kaderini tayin hakkı istemeleri saçmadır. Çünkü işçisi olmayan ülkeler için bir işçi partisinin sloganlarını ortaya atmak, genel olarak saçmadır."

Kievski'nin öfkesine ve görüşümüzü "saçma" diye yermesine aldırmaksızın, onun savlarının hatalı olduğunu söyleme cesaretini göstereceğiz. Bir "işçi partisine ait sloganlar"ın yalnızca işçiler için öne sürüldüğüne, yalnızca, ardından kimsenin gözyaşı dökmediği müteveffa ekonomistler inanmıştır. Hayır, bu sloganlar tüm emekçiler için, tüm halk için ortaya atılmıştır. Programımızın demokrasiye ilişkin bölümü —Kievski o bölümün anlamı üzerinde "genel olarak" hiç durmamıştır— özellikle tüm halka seslenmektedir; o bölümde "halk"tan sözetmemizin nedeni budur.

Sömürge ve yarı-sömürge ulusları, bir milyarlık bir halktır, dedik. P. Kievski, bu somut ifadeyi çürütmek zahmetine girmedir. Bu bir milyardan 700 milyonu (Çin, Hindistan, İran, Mısır), işçilerin var olduğu ülkelerde yaşamaktadır. Ama işçisi bulunmayan, yalnızca köle sahipleriyle kölelerin, vb. bulunduğu sömürge ülkeler için bile "kendi kaderini tayin" isteğiyle ortaya çıkmak, saçma olmak şöyle dursun, her marksist için zorunludur. Eğer konuyu biraz düşünseydi, Kievski, ola ki bunu kavradı; "kendi kaderini tayin" in her zaman iki ulus "için", ezenle ezilen için ortaya atıldığını anlardı.

Kievski'nin "itirazları"ndan bir başkası:

"Bu nedenle, sömürgeler için negatif bir sloganla, sosyalistlerin kendi hükümetlerinden, 'sömürgelerden çıkın!' isteğinde bulunmalarıyla yetiniyoruz. Kapitalizmin genel çerçevesi içinde gerçekleştirilmesi olanaksız bu istek, emperyalizme karşı savaşıma koyulaştırmaya hizmet edecek, ama sosyalist bir toplum sömürgelere sahip olmayacağı için gelişme eğilimiyle çelişmeyecektir." Yazarın, siyasal sloganların teorik içeriği üzerinde bir parça olsun düşünme gücü ya da isteği göstermemesi, yalnızca hayret vericidir. Teorik bakımdan tam ve doğru olan siyasal bir terim yerine propaganda sözü kullanılmasının, işi değiştireceğine mi inanacağız? "Sömürgelerden çıkın" demek, teorik bir tahlilden kaçınmak ve propaganda sözlerinin ardına saklanmak demektir. Ukrayna'ya, Polonya'ya, Finlandiya'ya, vb. değindikleri zaman, bizim parti propagandacılarımızdan herbirinin, çarlık hükümetinden ("kendi hükümeti"nden), "Finlandiya'dan, vb. çıkın" isteğinde bulunmaya hakkı

vardır. Ne var ki, akıllı bir propagandacı, salt savaşımları "koyulaştırmak" gibi bir amaçla pozitif ya da negatif sloganlar ortaya atmamız gerektiğini kabul edecektir. Belli bir musibete karşı savaşımları "koyulaştırma" arzusunun, "Kara Yüzler dumasından çıkın" yollu "negatif" bir sloganı haklı kılacağı görüşünde, ancak Aleksinski türünden kişiler direnir.

Savaşımın koyulaştırılması, bir sloganın, ekonomik gerçeklerle, siyasal durumla ve o sloganın siyasal anlam ve öneminin tam ve kesin bir tahliliyle doğrulanması şeklindeki marksist gerçeği unutan öznelcilerin (subjectivists) boş bir sözünden başka bir şey değildir. Bunu önemle belirtmek zorunda kalmak doğrusu utanç verici, ama yapacak başka bir şey yok.

Biz, teorik bir soruna ait teorik bir tartışmayı propaganda çılgınlıklarıyla kısa kesme şeklindeki Aleksinski alışkanlığını gayet iyi biliriz. Bu kötü bir alışkanlıktır. "Sömürgelerden çıkın" sloganının bir tek, evet yalnızca bir tek siyasal ve ekonomik içeriği vardır. O da sömürge ulusları için ayrılma özgürlüğü, ayrı bir devlet kurma özgürlüğüdür! P. Kievski'nin inandığı gibi, eğer emperyalizmin genel yasaları, ulusların kendi kaderlerini tayin etmelerini önlüyor, bunu bir ütopya, bir hayal, vb., vb. haline getiriyorsa, o zaman kişi, nasıl olur da, durup bir an bile düşünmeksizin, dünya uluslarının çoğunu bu genel yasadan istisna edebilir? Apaçık ki, Kievski'nin "teorisi" bir teori karikatürüdür. Sömürge ülkelerin büyük çoğunluğunda meta üretimi, kapitalizm ve mali-sermaye bağlantısı vardır. Bu durumda, "sömürgelerden çıkın" sloganı meta üretimi, kapitalizm ve emperyalizm bakımından "bilim-dışı" ve "ütopik" bir istekse, Lensch, Cunow ve tüm geri kalanlar tarafından bile "çürütülmüşse", nasıl olur da emperyalist ülkelerin, onların hükümetlerinin "sömürgelerden çıkması" için ısrar edebiliriz?

Yazarın savlarında düşüncenin zerresi bile yoktur.

Yazar, sömürgelerin kurtuluşunun, yalnızca "birbirini izleyen bir dizi devrim olmaksızın sağlanamayacağı" anlamında "sağlanamayacağı" gerçeğini hiç düşünmemiştir. Sömürgelerin kurtuluşunun Avrupa'daki bir sosyalist devrimle ilintili olarak ulusları da kendine bağımlı hale getirmeyeceğini hiç düşünmemiştir. Tartışılan konuda, Rusya'nın Polonya'ya "sahip olmasıyla" Türkistan'a sahip olması arasında, hiç bir ekonomik ya da siyasal farklılık olmadığı gerçeğini aklından bile geçirmemiştir. Bir "sosyalist toplum"un, "sömürgelerden çıkma"yı, kesinlikle, ayrılmayı salık verme anlamında değil, ama yalnızca onlara özgür ayrılma hakkını verme anlamında arzu edeceği gerçeğini hiç düşünmemiştir.

Ayrılmaya ayrılmayı salık verme arasındaki bu farklılık nedeniyle P. Kievski bizleri "hokkabazlar" diye suçluyor ve bu yargısını işçilerin gözünde "bilimsel olarak kanıtlamak üzere" şöyle yazıyor:

"Bir işçi, proletaryanın, samostiinost'u [Ukrayna'nın siyasal bağımsızlığı] hangi gözle görmesi gerektiğini bir propagandacıya sorduğu ve sosyalistler ayrılma hakkı için çalışıyorlar, ama propagandaları ayrılmaya karşıdır, yanıtını aldığı zaman ne düşünecektir?"

Bu soruya, sanırım, oldukça doğru bir karşılık verebilirim: Diyebilirim ki, aklıbaşında her işçi, Kievski'nin düşünme gücünde olmadığını düşünecektir.

Aklıbaşında her işçi şöyle "düşünecektir": İşte P. Kievski biz işçilere, "sömürgelerden çıkın" diye bağırmanızı söylüyor. Başka deyişle, biz Büyük-Rus işçiler kendi hükümetimizin, Moğolistan'dan, Türkistan'dan, İran'dan çıkmasını istemeliyiz; İngiliz işçiler, İngiltere hükümetinin Mısır'dan, Hindistan'dan, İran'dan, vb. çıkmasını istemelidirler. Ama bu, biz proleterlerin, kendimizi, Mısırlı işçilerden ve Fellahlardan, Moğolistanlı, Türkistanlı ve Hintli işçilerden ve köylülerden ayırmayı arzu ettiğimiz anlamına mı gelecektir? Bu, bizim sömürgelerdeki emekçi yığınlara, sınıf bilincine sahip Avrupa proletaryasından "ayrılmayı" salık verdiğimiz anlamına mı gelecektir? Asla. Her zaman olduğu gibi şimdi de, ileri ülkelerin sınıf bilincine sahip işçileriyle ezilen tüm ülkeler işçilerinin, köylülerinin ve kölelerinin yakın işbirliğinden ve kaynaşmasından yanayız ve hep bu görüşten yana olmaya devam edeceğiz. Her zaman, sömürgeler dahil, bütün ezilen ülkelerin tüm ezilen sınıflarına, bizden ayrılmalarını değil, bizimle olabildiği ölçüde yakından ilişki kurmalarını ve kaynaşmalarını salık vermişizdir. Bundan sonra da aynı şeyi salık vermeye devam edeceğiz.

Kendi hükümetlerimizden, sömürgelerden çıkmalarını istiyoruz ya da kışkırtıcı feryatlardan çok, tam, kesin siyasal terimlerle belirtmek gerekirse, sömürgelere tam ayrılma özgürlüğü vermelerini, gerçek bir kendi kaderini tayin hakkı tanımalarını istiyoruz; biz kendimiz iktidarı ele geçirir geçirmez bu hakkı gerçekleştirecek, bu özgürlüğü vereceğiz. Bunu bugünkü hükümetlerden istiyoruz; kendimiz hükümet olduğumuz zaman da aynı şeyi yapacağız; ama bunu ayrılmayı "salık vermek" üzere değil, tam tersine, ulusların demokratik birliğini ve kaynaşmasını kolaylaştırmak ve çabuklaştırmak için yapacağız. Moğollarla, İranlılarla, Hintlilerle, Mısırlılarla birleşmeyi ve kaynaşmayı desteklemek için elden gelen her çabayı göstereceğiz. Böyle yapmanın hem görevimiz, hem de yararımıza olduğu kanısındayız. Çünkü böyle olmazsa, Avrupa'da sosyalizm güven içinde olmayacak. Bizden daha geri ve daha çok ezilmiş olan bu uluslara, Polonyalı sosyal-demokratların deyişiyle, "kendi çıkarını gözetmeyen bir kültürel yardım" yapmak için çalışacağız. Başka deyişle, makine kullanımına, emeğin yükünü azaltmaya, demokrasiye ve sosyalizme geçmelerinde onlara yardım edeceğiz.

Moğollar, İranlılar, Mısırlılar ve bütün öteki ezilmiş, eşit olmayan uluslar için, ayırım yapmaksızın, ayrılma özgürlüğü istiyorsak, bunu, ayrılmadan yana olduğumuz için değil, ama zoraki birlikten farklı olarak, yalnızca özgür, gönüllü birlikten ve kaynaşmadan yana olduğumuz için istiyoruz. Tek neden budur.

Ve bu bakımdan, Moğol ve Mısırlı köylü ve işçilerle Polonyalı ve Finlandiyalı köylü ve işçiler arasındaki tek fark, bizim görüşümüze göre, ikincilerin daha fazla ilerlemiş olduğu, Büyük-Ruslara bakışla siyasal yönden daha fazla deneyim kazandığı, ekonomik açıdan daha fazla hazırlandığı, vb.'dir. Bu nedendir ki, Polonyalı ve Finlandiyalı köylü ve işçiler, bugün cellat rolünü oynayan

Büyük-Ruslara duydukları haklı nefreti sosyalist işçilere ve sosyalist bir Rusya'ya karşı da sürdürmenin akıllıca bir iş olmayacağına, büyük bir olasılıkla pek yakında, kendi halklarını inandıracaklardır. İktisadi bakımdan isabetli davranmanın, enternasyonalist ve demokratik içgüdü ve bilincin, bütün ulusların en kısa sürede birliğini ve sosyalist bir toplum içinde kaynaşmasını gerektirdiğine, kendi halklarını inandıracaklardır. Polonyalılarla Finlandiyalıları hayli kültürlü halklar olduklarına göre, büyük bir olasılıkla, çok yakında bu davranışın doğruluğunu görecekle ve sosyalizmin zaferinden sonra, Polonya'yla Finlandiya'nın olası ayrılığı, kısa sürecektir. Onlara bakışla karşılaştırılmayacak ölçüde daha az kültürlü olan Fellahlar, Moğollar ve İranlılar daha uzun bir süre için ayrılabilirler, ama yukarda belirttiğimiz gibi, kendi çıkarını gözetmeyen kültürel yardımla, bu süreyi kısaltmaya çalışacağız.

Bizim Polonyalıları ve Moğollara karşı davranışımızda bundan başka bir farklılık yoktur, olamaz da. Bizim, ayrılma özgürlüğü hakkındaki propagandamız ve hükümet olduğumuz zaman bu özgürlüğü gerçekleştirme kararımızla, ulusların birliği ve kaynaşması hakkındaki propagandamız arasında herhangi bir "çelişki" yoktur, olamaz da. Kesinlikle inanıyoruz ki, bizim P. Kievski'yle anlaşmazlığımız hakkında, aklıbaşında her işçinin, gerçek her sosyalistin ve enternasyonalistin "düşüneceği" şey budur.

Yazısının başından sonuna Kievski'ye egemen olan temel kuşku şu: Gelişme eğilimi ulusların kaynaşması doğrultusunda olduğuna göre, ulusların ayrılma özgürlüğünü neden savunmalı ve iktidara gelince neden uygulamalı? Buna biz, tüm gelişme eğilimi, toplumun bir kesiminin öteki kesim üzerinde zora dayalı bir egemenlik kurmasının ortadan kaldırılması doğrultusunda olduğu halde, proletarya diktatörlüğünü hangi nedenle savunuyorsak ve iktidara geldiğimiz zaman hangi nedenle uygulayacaksak, işte o nedenle diye karşılık veriyoruz. Diktatörlük, toplumun bir kesiminin, toplumun geri kalan kesimi üzerinde, doğrudan doğruya zora dayalı egemenliğidir. Tutarlı tek devrimci sınıf olan proletaryanın diktatörlüğü, burjuvaziyi devirmek ve karşı-devrim çabalarını defetmek için gereklidir. Proletarya diktatörlüğü öylesine büyük bir önem taşımaktadır ki, böyle bir diktatörlük gereğini yadsıyan ya da yalnızca sözde kabul eden kişi, Sosyal-Demokrat Partinin üyesi olamaz. Bununla birlikte, bazı durumlarda, istisnai olarak, örneğin bazı küçük ülkelerde, komşu büyük bir ülkede toplumsal devrimin gerçekleştirilmesinden sonra, küçük ülke burjuvazisinin, eğer direnmenin boşunlığına ve postunu kurtarmayı yeğ tutmasının daha doğru olacağına inandırılırsa, iktidarı barışçıl yoldan teslim etmesi olasılığı da yadsınamaz. Kuşkusuz, küçük ülkelerde bile sosyalizmin, iç savaş olmaksızın başarılamaması daha olasıdır; bu nedenle, her ne kadar şiddet bizim ülkelerimize yabancıysa da uluslararası sosyal-demokrasinin tek programı, iç savaşın tanınması şeklinde olmalıdır. Aynı şey mutatis mutandis (gerekli değişikliklerle) uluslar için de doğrudur. Biz ulusların birleşip kaynaşmasından yanayız; ne var ki, ayrılma özgürlüğü olmaksızın, zora dayalı birlikten ve ilhaktan gönüllü birliğe geçilemez. Ekonomik ögenin her şeyin önünde geldiğini —haklı olarak—

kabul ediyoruz, ama bu ögeyi Kievski gibi yorumlamak marksizmin karikatürünü yapmak demektir. Modern emperyalizmin tröstleri ve bankaları, her ne kadar gelişkin kapitalizmin parçası olarak her yerde kaçınılmaz biçimde dal budak salmışlarsa da, somut görünümleri, ülkeden ülkeye değişiyor. İleri emperyalist ülkelerin Amerika'nın, İngiltere'nin, Fransa ve Almanya'nın siyasal yapıları arasında, her ne kadar temel öğelerde türdeş (homogeneous) iseler de, yine de daha büyük farklılıklar vardır. Aynı türülük, insanlığın, bugünkü emperyalizmden yarının sosyalist devrimine gidişte izleyeceği yolda da kendini gösterecektir. Bütün uluslar sosyalizme varacaktır. Bu kaçınılmaz bir şey. Ama hepsi, bunu aynı yoldan yapacak değildir. Herbiri, demokrasinin şu ya da bu biçimine, proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu türüne, toplumsal yaşamın başka başka yönlerinde, sosyalist dönüşümün birbirinden farklı derecelerine, kendisinden bir şeyler katacaktır. Teorik bakımdan hiç bir şey, geleceğin bu yönünü, "tarihsel materyalizm adına" tekdüze (monotonous) griye boyamaktan daha ilkel değildir; pratik bakımdan da hiç bir şey bu kadar gülünç olamaz. Sonuç Suzdal ressamlığından farklı olmaz. Gerçekler, sosyalist proletaryanın ilk zaferinden önce, şimdi baskı altında bulunan uluslardan ancak 500'de l'inin özgürlüğüne kavuşup ayrılacağını, sosyalist proletaryanın tüm dünyada sonal (final) zaferi kazanmasından önce de (yani sosyalist devrim olayları boyunca), baskı altındaki uluslardan ancak 500'de l'inin, o da çok kısa bir süre için ayrılacağını ortaya koysa da, bu durumda bile, işçilere, şimdi yaptığımız gibi, ezilen tüm ulusların ayrılma özgürlüğünü savunmayan, ve tanımayan zulmedici ülkeler sosyalistlerini kendi sosyal-demokrat partilerine kabul etmemelerini salık verirken, biz, hem teorik, hem siyasal pratik bakımdan gene haklı olurduk. Çünkü gerçek şu ki, demokrasinin farklı biçimlerine, sosyalizme farklı geçiş biçimlerine kendisinden bir şeyler katmak üzere, şimdi zulüm gören uluslardan kaçının ayrılma gereğini duyacağını bilmiyoruz, bilemeyiz. Bizim bildiğimiz, her gün görüp hissettiğimiz şey şudur: Ayrılma özgürlüğünün yadsınması, teorik bakımdan başından sonuna yanlıştır, pratik bakımdan da ezen ulusların şovenistlerine köle olmaya varır.

Yukarıya aldığımız bölümün dipnotunda P. Kievski "Biz, 'zora dayalı ilhaklar'a karşı çıkılmasını bütün gücümüzle desteklediğimizi önemle belirtiriz" diyor.

Ne var ki, P. Kievski, bu "isteğin" kendi kaderini tayin hakkını tanımakla aynı şey olduğunu ve kendi kaderini tayin çerçevesi içinde düşünülmediği sürece "ilhak" kavramının doğru bir tanımının yapılamayacağı şeklindeki açık ifademizi, tek sözcükle olsun yanıtlamıyor. Belki de Kievski, bir tartışmada kişinin, herhangi bir destekleyici tanıt göstermeksizin kendi savlarını ve istemlerini ortaya koymasının yeteceğini sanıyordur.

P. Klevski sözünü şöyle sürdürüyor: " ... Biz, onların negatif formüllerinde [yer alan ve -ç] proletaryanın emperyalizme karşı bilincini keskinleştirecek olan bir dizi isteği tamamen kabul ediyoruz; ne var ki, bugünkü sistemde, buna uyan pozitif formüller bulunması olasılığı kesinlikle

yoktur. Savaş, karşı olmaya evet, ama demokratik bir barış için verilen savaşa karşı olmaya hayır ...
"

Yanlış! İlk sözünden son sözüne kadar yanlış! Kievski (Sosyalizm ve Savaş broşüründe, s. 44-45) "Pasifizm ve Barış Sloganı" hakkındaki kararımızı okumuş ve hatta, sanırım, onaylamıştır. Ama anlaşılıyor ki, o kararı kavrayamamıştır. Biz demokratik bir barıştan yanayız; yalnızca, kararın da ortaya koyduğu gibi, "bir dizi devrim olmaksızın" bugünkü burjuva hükümetlerin yönetimi altında böyle bir barışın olası olduğu aldatmacasına karşı işçileri uyarıyoruz. Soyut barış savunusunu, yani savaşan ülkelerde şimdiki yönetimlerin gerçek sınıf yapısını ya da özellikle emperyalist yapısını dikkate almayan savunuyu, işçileri aldatmak olarak görüyor ve kınıyoruz. Sotsial-Demokrat'daki (n° 47) tezlerde, eğer devrim, şimdiki savaş sırasında partimizi iktidara getirirse, savaşan taraflara partinin derhal demokratik bir barış önereceğini kesinlikle belirtmiş bulunuyoruz.

Ama genel olarak demokrasiye değil, "yalnızca" kendi kaderini tayine karşı durduğuna hem kendini, hem başkalarını inandırmaya çalışan Kievski, bizim "demokratik bir barıştan yana olmadığımız" iddiasına varıp dayanıyor. Garip bir mantık!

Kievski'nin sözünü ettiği bütün öteki örnekler üzerinde tek tek durmanın ve onları çürütmek için yer israf etmenin hiç bir anlamı yok. Çünkü onlar da aynı bön ve yanlış mantık düzeyinde kalmış şeyler; okurları yalnızca güldürecek türden şeyler. İktidarı aldığı zaman, sosyal-demokrasinin, sorunu nasıl çözümleneceğine ilişkin olumlu bir yanıtı beraberinde getirmeksizin, yalnızca "emperyalizme karşı proletaryanın bilincini keskinleştirmeye" hizmet edecek "negatif" bir sosyal-demokrat slogan diye bir şey yoktur, olamaz. Belirli, olumlu bir çözümle ilintili olmayan "negatif" bir slogan, bilinci "keskinleştirmez", köreltir. Çünkü öyle bir slogan boş bir sözdür, salt kuru-gürültüdür, anlamsız cafcaflı bir sözdür.

P. Kievski, siyasal musibetlerle, iktisadi musibetleri damgalayıp teşhir eden "negatif" sloganlar arasındaki farkı anlamıyor. Fark şuradadır: Bazı iktisadi musibetler, kapitalizmin öylesine ayrılmaz bir parçasıdır ki, siyasal üstyapı ne olursa olsun, kapitalizmi ortadan kaldırmadıkça o musibetleri, ekonomik olarak yoketmek olanaksızdır. Bunun tersini kanıtlayacak tek olay gösterilemez. Öte yandan, siyasal musibetler, "var olan sistemde", yani kapitalizmde iktisadi açıdan tamamen olanak çerçevesinde bulunan ve —bazı yönleri bir ülkede, belli bazı yönleri bir başka ülkede olmak üzere— kapitalizmde istisnai olarak gerçekleştirilen demokrasiden uzaklaşmayı ifade eder. Bir kez daha, yazarın anlayamadığı şey, genel olarak demokrasinin uygulanması için gerekli olan temel koşullardır. Aynı şey boşanma sorununda da sözkonusudur. Bu konunun, ulusal sorun üzerine yapılan tartışmalarda, ilk kez Rosa Luxemburg tarafından ortaya atıldığını okurlar anımsayacaktır. Rosa Luxemburg, gayet doğru olan şu görüşü dile getirmiştir: demiştir ki, eğer bir devlet içinde (belli bir bölge, bir yer, vb. için) özerkliği destekleyeceksek, merkeziyetçi sosyal-demokratlar olarak, bellibaşlı bütün ulusal sorunların —boşanmaya ilişkin yasa da onlardan biridir— merkez hükümetle

merkez parlamentonun yetki alanı içinde olduğunda ısrar etmemiz gerekir. Bu örnek açıkça gösteriyor ki, tam boşanma özgürlüğünü istemeksizin, kişi, demokrat ve sosyalist olamaz; çünkü böyle bir özgürlüğün yokluğu, zaten ezilen cinsin daha da ezilmesinden başka bir şey değildir. Kaldı ki, bir kadının kocasından ayrılma özgürlüğüne sahip olmasını tanımanın, bütün kadınları aynı şeyi yapmaya davet etmek demek olmadığını kavramak da güç olmasa gerektir.

P. Kievski "itiraz ediyor":

"Böyle durumlarda [yani kadının kocayı bırakmak istediği durumlarda] kadın hakkını kullanamazsa, ya da bu hakkın kullanılması üçüncü kişilerin isteğine, hatta daha kötüsü kadının sevgisi üzerinde hak iddia edenlerin isteğine bağlıysa, bu hak [boşanma hakkı] neye yarar? Böyle bir hakkın ilân edilmesini savunmalı mıyız? Kuşkusuz hayır! "

Bu itiraz, genel olarak demokrasiyle kapitalizm arasındaki ilişkinin hiç bir şekilde anlaşılmamış olduğunu ortaya koyuyor. Kapitalizmde, ezilen sınıfların kendi demokratik haklarını "kullanmalarını" olanaksız hale getiren koşullar istisna değildir, sistemin tipik özelliğidir. Kapitalist düzende, birçok durumda, boşanma hakkı gerçekleştirilememiş olarak kalacaktır; çünkü ezilen cinse, iktisadi yönden başeğdirilmiştir. Kapitalist sistemde ne kadar demokrasi olursa olsun, kadın "evcil bir köle" olarak yatak odasına, bebek odasına, mutfaka kapatılmış bir köle olarak kalmaya devam etmektedir.

Kapitalizmde halkın "kendi" yargıçlarını, resmi görevlilerini, okul öğretmenlerini, jüri üyelerini, vb. seçmesi de aynı biçimde, işçilerle köylülerin iktisadi yönden boyuneğdirilmiş olmaları nedeniyle, birçok durumda gerçekleştirilememektedir. Aynı şey demokratik cumhuriyet için de sözkonusudur: Bizim programımız demokratik cumhuriyeti "halk tarafından yönetim" diye tanımlar. Ama bütün sosyal-demokratlar pek iyi bilirler ki, kapitalizmde en demokratik cumhuriyette bile, burjuvazinin, görevlileri rüşvetle ayartmasından, hisse senetleri borsasıyla hükümet arasındaki ittifaktan kurtulmanın yolu yoktur.

Buna bakarak, ancak, doğru-dürüst düşünemeyenler ya da marksizm hakkında hiç bir bilgisi olmayanlar, öyleyse cumhuriyet olmanın hiç bir anlamı yok, boşanma özgürlüğünün hiç bir anlamı yok, demokrasinin hiç bir anlamı yok, ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkının hiç bir anlamı yok sonucuna varırlar. Marksistlerse demokrasinin sınıfsal baskıyı ortadan kaldırmadığını bilirler. Demokrasi yalnızca sınıf savaşımını daha doğrudan, daha geniş, daha açık, daha belirgin hale getirir. Gerek duyduğumuz şey de budur. Boşanma özgürlüğü daha tam hale geldikçe, kadınlar "evcil kölelikleri"nin kaynağının hak eksikliği değil, kapitalizm olduğunu daha iyi görecektirler. Yönetim sistemi daha demokratik hale geldikçe işçiler, musibet kaynağının, hak eksikliği değil, kapitalizm olduğunu daha iyi anlayacaklardır. Ulusal eşitlik daha tam hale geldikçe (ayrılma özgürlüğü olmaksızın bu eşitlik tam olamaz) ezilen uluslar işçileri, eziliş nedenlerinin hak eksikliği değil, kapitalizm olduğunu daha açıkça görecektirler, vb..

Bir kez daha belirtelim: Marksizmin abecesinden sözetmek zorunda kalmak insana utanç veriyor.

Ama Kievski bunlari bilmediğine göre, elden ne gelir ki?

Kievski boşanma sorununu, yurtdışındaki Hazırlık Komitesi sekreterlerinden Semkovski'nin, eğer doğru anımsıyorsam, Paris'te yayınlanan Golos'da ele aldığı biçimde tartışıyor. Semkovski'nin mantık çizgisi şuydu: Doğrudur, boşanma özgürlüğü, bütün öteki kadınlara kocalarından ayrılmaları için çağrı yayınlamak demek değildir, ama sayın bayan, bütün öteki kocaların, sizin kocanızdan iyi olduğu ortaya konursa, o zaman iş aynı kapıya varır!!

Bu sava sarılan Semkovski'nin unuttuğu şey şudur: Kaçık düşünce, sosyalist ya da demokratik ilkeleri ihlal eden bir şey değildir. Semkovski bir kadına, bütün öteki kocaların onun kocasından daha iyi olduğunu söyleseydi, hiç kimse bunu, demokratik ilkelerin ihlali saymazdı. Olsa olsa, büyük bir partide büyük kaçıklar olmasından sakınılamaz der, geçerlerdi. Ama Semkovski, boşanma özgürlüğüne karşı duran ve karısının kendisinden ayrılmasını önlemek üzere mahkemeye, polise ya da kiliseye başvuran kişiyi bir demokrat olarak savunmayı kafasına koyarsa, kesinlikle inanıyoruz ki, Semkovski'nin Yurtdışı Sekretaryasındaki arkadaşları, her ne kadar pişmanlık getirmiş sosyalistlerse de onu desteklemeyi yine de reddederlerdi.

Gerek Semkovski, gerek Kievski, boşanma "tartışmalarında", konuyu anlayamadıklarını ve konunun özünden kaçındıklarını ortaya koymuşlardır. Bu öz şudur: Kapitalizmde, istisnasız bütün öteki demokratik haklar gibi, boşanma hakkı da bazı koşullara bağlanmıştır, sınırlıdır, biçimseldir, dardır ve gerçekleştirilmesi aşırı ölçüde güç bir haktır. Ama gene de kendine karşı saygısı olan hiç bir sosyal-demokrat, boşanma hakkına karşı duran bir kişiyi, sosyalist olmak şöyle dursun, demokrat bile saymayacaktır. Konunun özü budur. Bütün "demokrasi", kapitalizmde ancak çok ufak ölçüde ve yalnızca görelî olarak elde edilebilen "haklar"ın ilânını ve gerçekleştirilmesini içerir. Ama bu hakları ilân etmeksizin, bu hakları hemen şimdi getirmek için savaşım vermeksizin, yığınları bu savaşım ruhuyla eğitmeksizin, sosyalizm olanaksızdır.

Bunu anlayamayan Kievski, onun özel konusunun temel sorusunu, yani biz sosyal-demokratların ulusal baskıyı nasıl yok edeceğimiz sorusunu atlamaktadır. Dünyanın "kana boğulduğu" yollu sözlerle (ki bu sözlerin tartışılan konuyla hiç bir ilgisi yok) soruyu başından atmaktadır. Bu durumda geriye tek sav kalıyor: Sosyalist devrim her şeyi çözecektir! Ya da bazan, onun görüşlerini paylaşan kişilerin ortaya attığı sav kalıyor: Kendi kaderini tayin hakkı kapitalizmde olanaksız, sosyalizmde gereksizdir!

Bu görüş teorik bakımdan saçma, pratik siyasal bakımdan şovenisttir. Bu görüş demokrasinin önemini takdir etmez. Oysa demokrasi olmaksızın sosyalizm olanaksızdır, çünkü: (1) proletarya demokrasi savaşımı içinde, sosyalist devrime hazırlanmadıkça o devrimi yapamaz; (2) utkun sosyalizm, tam demokrasiyi uygulamaksızın, zaferini pekiştiremez ve insanlığa, devletin çözülüp dağılmasını getiremez. Kendi kaderini tayin hakkının sosyalizmde gereksiz olduğunu iddia etmek, bu nedenle,

sosyalizmde demokrasinin gereksiz olduğunu öne sürmek kadar anlamsız ve deva bulmaz bir şaşkınlıktır.

Kapitalizmde genel olarak demokrasi ne ölçüde olanaksızsa, kendi kaderini tayin hakkı da o kadar olanaksız; sosyalizmde genel olarak demokrasi ne kadar gereksizse, kendi kaderini tayin hakkı da ancak o kadar gereksizdir.

Ekonomik devrim, her türlü siyasal baskıyı ortadan kaldıracak önkoşulları yaratacaktır. Bu nedendir ki, her şeyi ekonomik devrime götürüp bağlamak mantıksız ve yanlıştır. Çünkü soru, ulusal baskı nasıl yokedilecek sorusudur. Ulusal baskı, ekonomik devrim olmaksızın yokedilemez. Bu, sugötürmez bir gerçektir. Ama bununla yetinmek, saçmaya ve rezil emperyalist ekonomizme saplanmaktır.

Ulusal eşitliği gerçekleştirmeliyiz; bütün uluslar için eşit "haklar" ilân etmeli, formüller halinde biçimlemeli ve uygulamalıyız. Belki de P. Kievski dışında herkes bunu kabul eder. Ama bu, Kievski'nin sakındığı bir soruya yolaçar. Soru şudur: ulusal bir devlet kurma hakkının yadsınması, eşitliğin yadsınması demek değil midir?

Elbette öyledir. Ve tutarlı yani sosyalist demokratlar bu hakkı ilân edecek, formül haline koyacak ve uygulayacaktır. Bu hak olmaksızın, ulusların tam ve gönüllü uzlaşımı ve kaynaşması sağlanamaz.

7. SONUÇ. ALEKSİNSKİ YÖNTEMLERİ

P. Kievski'nin öne sürdüğü savların pek küçük bir kısmını tahlil ettik. Kievski'nin söylemek zorunda olduğu şeylerin tümünde tek bir doğru görüş bulunmadığı için, bütün savlarının tahlil edilmesi, bu yazıdan beş kat daha uzun bir yazıyı gerektirirdi. Eğer verdiği rakamlarda yanlışlık yoksa, doğru olan tek şey bankalar hakkındaki dipnotunda yer alan maddi bilgilerdir. Geri kalanların tümü, "titreyen gövdesine kazık çakmak" gibi, "fatih kahramanları yalnızca yargılamakla kalmayacağız, ölüme ve tasfiyeye mahkum edeceğiz" gibi, "yeni dünya ıstıraplı kıvranımlarla doğacaktır" gibi, "sorun, haklar bildireleri, haklar bahsetme ya da uluslara özgürlük verildiğini ilân etme sorunu değil, fakat gerçekten özgür ilişkiler kurma, asırlık köleliği ve genel olarak toplumsal baskıyı, özel olarak da uluslara karşı yürütülen baskıyı yıkma sorunu olacaktır" gibi sözlerle renklendirilmiş bir keşmekeşten ibarettir. Bu sözler, iki şeyin, aynı zamanda, ifadesi ve peçesidir: Birincisi bu sözlerin altında yatan şey, 1894-1902 arasında görülen müteveffa ve yası bile tutulmamış ekonomizm kadar çirkin olan bir marksizm karikatürü ve sosyalizmle demokrasi arasındaki ilişkiyi o ekonomizm kadar tümden yanlış yorumlamış emperyalist ekonomizmdir.

İkincisi, bu sözlerde Aleksinski yöntemlerinin yinelenişini görüyoruz. Kievski'nin yazısında bir bölümün tümü (Bölüm II, madde f, "Yahudilerin Özel Durumu") bütün bütün bu yöntemler üzerine kurulduğu için, bu noktanın özellikle belirtilmesi gerekiyor.

1907 Londra Konferansında, teorik savları yanıtlarken, bir kışkırtıcı gibi davrandığı ve şu ya da bu tür sömürü ve baskıya karşı, ilgisiz, fakat büyük ölçüde yanıltıcı sözlere başvurduğu için bolşevikler Aleksinski'den kopmuşlardı. Temsilciler "Gene bağırp-çağırma başladı" diyorlardı. "Bağırp-çağırma" Aleksinski'ye yarar getirmedi.

Kievski'nin yazısında da aynı "bağırp-çağırma"yla karşılaşıyoruz. Kievski, tezlerde açıklanan teorik sorunlara ve savlara hiç bir yanıt vermiyor. Bunun yerine, bir kışkırtıcı gibi davranıyor ve düşünen herkesin göreceği gibi, —bağırp-çağırmalarının ve genel olarak Yahudi sorununun, tartışma konusuyla hiç bir ilgisi olmadığı halde— Yahudilere baskı yapıldığını haykırıyor.

Aleksinski yöntemleri insanı hiç bir olumlu sonuca götürmez.

Ağustos-Ekim 1916'da yazıldı.

Collected Works, Vol. 23, s. 28-76.

İlk kez Zvezda n° 1 ve 2°de 1924'de yayınlandı.

İmza: V. Lenin

